

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA

HODNOCENÍ VÝVOJE STABILITY OBCHODNÍCH BANK NA
ZÁKLADĚ ELIMINACE ÚVĚROVÉHO RIZIKA PROSTŘEDNICTVÍM
OPRAVNÝCH POLOŽEK

Bakalářská práce

Autor: Vendula Slaná

Vedoucí práce: Ing. Zdeněk Puchinger

Olomouc 2011

Prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma: „Hodnocení vývoje stability obchodních bank na základě eliminace úvěrového rizika“ vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne.....

Podpis.....

Touto cestou děkuji především Ing. Zdeňku Puchingerovi za vstřícné a odborné vedení. Dále děkuji také Ing. Lence Ingrišové a Bc. Jiřímu Ponížilovi za cenné rady a doporučení.

OBSAH

ÚVOD.....	7
TEORETICKÁ ČÁST.....	9
1 FINANČNÍ STABILITA.....	10
1.1 UKAZATELE FINANČNÍHO ZDRAVÍ.....	11
1.1.1 Zátěžové testy.....	11
1.2 VOLBA INDEXU BANKOVNÍ STABILITY PRO ČR.....	12
2 ÚVĚROVÉ OBCHODY BANK.....	14
2.1 ROZDĚLENÍ ÚVĚRŮ.....	16
2.2 KLASIFIKOVANÉ ÚVĚRY.....	16
2.2.1 Klasifikace pohledávek v České republice.....	17
3 RIZIKA V BANKOVNÍM PODNIKÁNÍ.....	18
3.1 ŘÍZENÍ RIZIK.....	18
3.2 KLASIFIKACE RIZIK.....	18
4 ÚVĚROVÉ RIZIKO.....	20
4.1 RIZIKA VYCHÁZEJÍCÍ Z POSKYTNUTÍ ÚVĚRU.....	21
4.2 ÚVĚROVÉ POSTUPY.....	21
4.2.1 Měření úvěrového rizika.....	22
4.2.2 Zajištění úvěrového rizika.....	24
4.2.3 Kontrola a sledování (monitorování) úvěrového rizika.....	25
5 ZDROJE KRYTÍ ÚVĚROVÉHO RIZIKA.....	27
5.1 OPRAVNÉ POLOŽKY.....	28
5.1.1 Portfoliový přístup k tvorbě opravných položek.....	31
5.1.2 Zákonná úprava opravných položek.....	32
PRAKTICKÁ ČÁST.....	35
6 STABILITA OBCHODNÍCH BANK - SOUČASNOST.....	36
6.1 SITUACE FINANČNÍ STABILITY V ČESKÉ REPUBLICE PO ROCE 2007.....	36
6.2 OBEZŘETNOST BANK PŘI KLASIFIKACI ŠPATNÝCH ÚVĚRŮ.....	38
7 HODNOCENÍ VÝVOJE STABILITY U VYBRANÝCH BANK ČESKÉ REPUBLIKY.....	40
7.1 HODNOCENÍ VÝVOJE STABILITY – KOMERČNÍ BANKA.....	40
7.2 HODNOCENÍ VÝVOJE STABILITY - GE MONEY BANK.....	44
7.3 HODNOCENÍ VÝVOJE STABILITY - ČESKÁ SPOŘITELNA.....	48
7.4 HODNOCENÍ VÝVOJE STABILITY – MEZIBANKOVNÍ SROVNÁNÍ.....	53
8 CELKOVÉ HODNOCENÍ STABILITY SLEDOVANÝCH BANK.....	59
ZÁVĚR.....	61
SUMMARY.....	62

SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY.....	63
SEZNAM ZKRATEK	67
SEZNAM GRAFŮ	68
SEZNAM TABULEK.....	69

ÚVOD

Pojem „stabilita“ můžeme nahradit mnoha synonymy, například „rovnováha“, „stálost“, „vyváženost“. Jinými slovy, je to pojem, který vyjadřuje schopnost zachovat si určité vlastnosti.

Ve spojitosti s bankami a jinými finančními institucemi užíváme pojem „finanční stabilita“. Finanční stabilita banky zaujímá velmi důležitou roli v její existenci. Je to ale pojem poněkud neohraničený a jeho uchopení je poměrně složité.

Analýza finanční stability banky spočívá v odhalení zranitelných míst a v jejich eliminaci tak, aby nedošlo k potenciálním rizikům, která z této určité situace mohou vyplynout. Každá obchodní aktivita – nejen činnosti bank – s sebou totiž nese určité riziko, čímž může být stabilita banky ovlivněna a narušena. Banka může být vystavena více druhům rizik, která jsou rozdělena do kategorií podle toho, odkud plynou.

Historicky nejstarším a nejvýznamnějším finančním rizikem je úvěrové riziko. Takovému riziku není možné se zcela vyhnout, pokud chce banka dosáhnout zisku, musí určitou míru tohoto rizika vždy podstoupit. Tuto míru lze ale do určité míry eliminovat a to několika způsoby. Jedním z nich je tvorba opravných položek.

Bakalářská práce je rozdělena do dvou na sebe navazujících částí. V první části jsou na základě studia odborné literatury zpracovány teoretické poznatky týkající se finanční stability banky a úvěrových obchodů bank. Postupně se zabývám riziky v bankovním podnikání. Poslední dvě kapitoly teoretické části, tedy čtvrtá a pátá, už jsou věnovány konkrétně jen úvěrovému riziku a zdrojům jeho krytí, podrobně pojednávám o jednom ze zdrojů krytí – opravných položkách.

Druhá, praktická část práce, vychází z výročních zpráv a jiných interních materiálů sledovaných bank. V šesté kapitole je nejdříve shrnuta situace v oblasti finanční stability českých bank po roce 2007.

V sedmé a závěrečné osmé kapitole hodnotím na základě zjištěných dat dle stanových kritérií (úvěrové riziko, jeho eliminace prostřednictvím opravných položek a kvalita bankovních aktiv) hodnotit stabilitu tří vybraných bank v České republice v letech 1988 - 2007.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 FINANČNÍ STABILITA

Podle České národní banky je finanční stabilita banky situace, „*kdy finanční systém plní své funkce bez závažných poruch a nežádoucích důsledků pro současný i budoucí vývoj ekonomiky jako celku a zároveň vykazuje vysokou míru odolnosti vůči šokům.*“¹

Bankovní systém tvoří i součást finančního systému. Banka je ekonomicky vymezena jako „*instituce, která obchoduje a provádí operaci s penězi*“.² Proto se hodnotí její stabilita právě z tohoto pohledu.

Finanční stabilita banky může být narušena buď jako důsledek procesů probíhajících uvnitř finančního sektoru, které vedou ke vzniku zranitelných míst anebo vlivem silných šoků. Důvodem těchto silných šoků může být například jiné vnější prostředí, dále makroekonomický vývoj země a hospodářské politiky nebo změny v institucionálním prostředí. V neposlední řadě může být zdrojem šoků vývoj u hlavních dlužníků a věřitelů finančních institucí. Pokud dojde k interakci zranitelných míst a šoků, může to vést ke kolapsu systémově významných finančních institucí. Tím pádem mohou být narušeny funkce finančního systému při zajištění finančního zprostředkování a platebního styku. V krajním případě může nastat finanční krize, jejímž důsledkem nejspíš budou nepříznivé dopady na ekonomiku.

Pro hodnocení finanční stability se v praxi používá rozmanité množství nástrojů. Mezi tyto nástroje zahrnujeme především analýzu kvantitativních ukazatelů zdraví a stability finančního systému včetně provádění zátěžových testů.³

Nástroje pro hodnocení finanční stability, neboli ukazatele finančního zdraví, jsou rozděleny do dvou kategorií. První kategorii tvoří tzv. indikátory vztahující se k bankovnímu sektoru (je jich zde 12). Druhou kategorii tvoří indikátory, jako jsou ukazatele z oblasti nebankovních finančních institucí, nefinančních podniků,

¹ Česká národní banka [online]. c2003 [cit. 2011-04-21]. Finanční stabilita. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/>.

² REVENDA, Z. *Centrální bankovníctví*. 2. rozš. vyd. Praha: Management Press, 1999. str. 18.

³ Česká národní banka [online]. c2003 [cit. 2011-04-21]. Finanční stabilita. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/>.

domácností, finančních trhů a trhů nemovitostí (je jich zde 27). Známe tedy celkem 39 indikátorů. Tyto nástroje určil Mezinárodní měnový fond ve spolupráci se Světovou bankou v roce 1999 v programu zaměřeném na vyhodnocování zdraví a rozvoje finančního sektoru.

1.1 Ukazatele finančního zdraví

Jelikož se tato práce zabývá obchodními bankami, důležitá je pro nás první kategorie – indikátory vztahující se k bankovnímu sektoru.

První kategorii tvoří:

- kapitálová přiměřenost
 - regulatorní kapitál k rizikově váženým aktivům
 - regulatorní Tier I kapitál k rizikově váženým aktivům
 - ohrožené úvěry (po odpočtu opravných položek) ke kapitálu,
- kvalita aktiv
 - ohrožené úvěry na celkových hrubých úvěrech,
- výnosy a ziskovost
 - rentabilita aktiv
 - rentabilita kapitálu
 - úroková marže na hrubých výnosech
 - neúrokové výdaje na hrubých výnosech,
- likvidita
 - likvidní aktiva na celkových aktivech
 - likvidní aktiva vůči krátkodobým závazkům,
- expozice v cizích měnách
 - čistá otevřená pozice v cizí měně ke kapitálu.

1.1.1 Zátěžové testy

Ukazatele finančního zdraví je možno využít při zátěžovém testování. Výhodou tohoto testování je to, že ukazují vazbu mezi jednotlivými ukazateli finančního zdraví. Zohledňují také případné ztráty, které by finanční sektor utrpěl při nějakém šoku.

Výsledky těchto testů tedy v důsledku mohou samy sloužit jako indikátor finančního zdraví.

V roce 2004 byl uskutečněn projekt, do kterého bylo zapojeno 60 států včetně České republiky. Projekt přinesl poměrně spolehlivé srovnání indikátorů finančního zdraví bankovního sektoru mezi zúčastněnými zeměmi. Samozřejmostí byly určité odlišnosti dané národními omezeními při sběru využívaných dat, ale i přesto bylo vyhodnocení dat možné.

Česká republika se umístila v některých ukazatelích přibližně uprostřed (kapitálová přiměřenost, ohrožené úvěry na celkových hrubých úvěrech, rentabilita aktiv, likvidní aktiva na celkových aktivech). V jiných stála na extrémních pozicích (vyšší podíl čistých ohrožených úvěrů na regulatorním kapitálu versus vysoká rentabilita kapitálu).

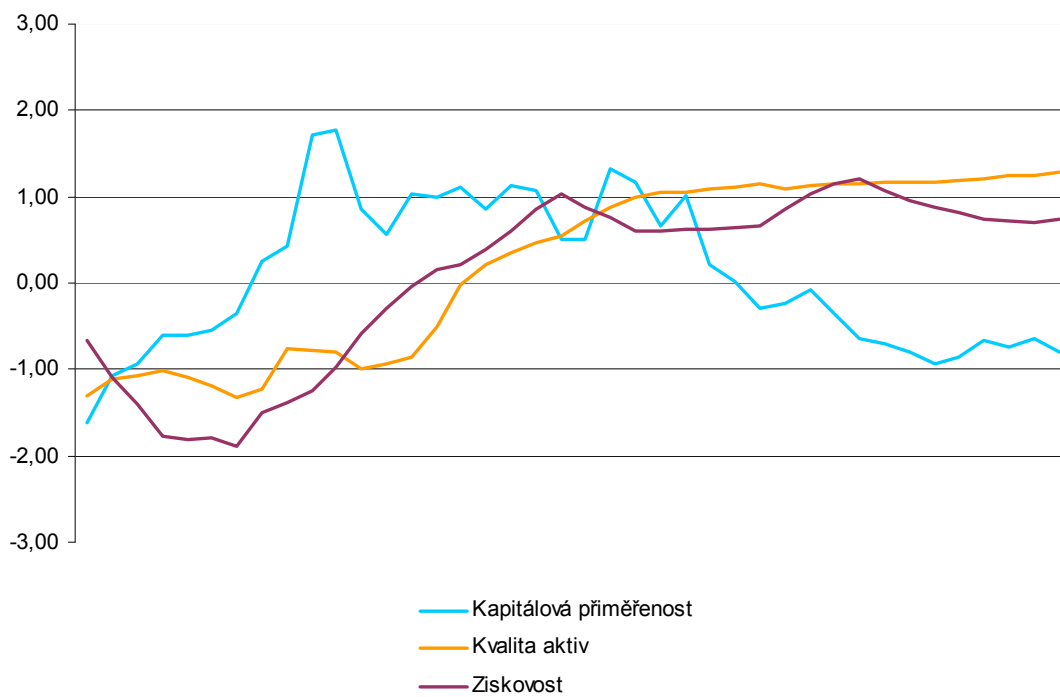
1.2 Volba indexu bankovní stability pro ČR

Likvidita měří rezervu banky proti případným likvidním problémům. Úrokové riziko měří časový nesoulad mezi aktivy a pasivy. Nepřímo tak měří ztráty, které mohou být způsobené případným nárůstem úrokových sazeb. Měnové riziko zachycuje expozici bank vůči pohybům měnového kurzu oběma směry.

Vzhledem k tématu této práce je pro nás důležité úvěrové riziko, zaměříme se tedy na indikátory kapitálová přiměřenost, ziskovost a kvalita aktiv. Kapitálová přiměřenost a ziskovost jsou indikátory, které fungují jako „polštář“. Tento „polštář“ má banka k dispozici vůči případným rizikům. Kvalita aktiv ale hodnotí míru úvěrového rizika.⁴

⁴ GERŠL, A.; HEŘMÁNEK, J. *Česká národní banka* [online]. c2003 [cit. 2011-04-21]. Výzkum finanční stability. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/fs_2006/FS_2006_clanek_2.pdf>.

Vývoj dílčích ukazatelů stability bankovního sektoru (1998 - 2007)

Graf 1 Vývoj ukazatelů stability bankovního sektoru (1998 - 2007)

2 ÚVĚROVÉ OBCHODY BANK

Podle zákona o bankách se „*úvěrovými obchody rozumí činnosti týkající se poskytování úvěrů a záruk*“.⁵

Na úvěrové obchody můžeme nahlížet ze dvou pohledů, a to buď z pohledu klienta, nebo banky. Z pohledu klienta jsou úvěrové obchody možností financování jeho potřeb a určitých záměrů, ke kterým potřebuje finance. Z pohledu banky jsou úvěrové obchody zdrojem příjmů. Proto jsou právě tyto obchody jednou z nejdůležitějších činností banky. Je s nimi ovšem spjato vysoké riziko neschopnosti nebo neochoty klienta splácet svůj dluh, splácet úvěr.

Úvěrové obchody jsou takové, které splňují následující podmínky:

- prodávající je zároveň věřitel, kupující je zároveň dlužník,
- principem je půjčka - splátka,
- jsou založeny na „víře“ (odtud také vyplývá slovo „úvěr“), věřitel tedy věří, že dlužník bude splácet,
- mechanismem je přesun peněz od věřitele k dlužníkovi a zpět (proto jsou pro věřitele rizikové), neboť věřitel na sebe bere riziko, a to nejen to běžné obchodní, ale i rizika spojená s charakterem zboží nebo činnosti (riziko úrokové, riziko měnové, ...).

Jak již bylo řečeno, obchod s volnými peněžními fondy formou zapůjčení (úvěrem) je jedním ze základních obchodů na finančních trzích. Termín „úvěr“, půjčka nebo dluh, je odvozen z latinského „*creditum*“.⁶

Úvěr můžeme charakterizovat jako:

- formu návratného přerozdělení dočasně nebo trvale uvolněných fondů zboží a peněz;

⁵ Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách v platném znění

⁶ PAVELKA, F., BARDOVÁ, D., OPLTOVÁ R.: *Úvěrové obchody*, Praha: Bankovní institut – vysoká škola, 2001, s. 53.

- přenechání peněžních fondů neboli kapitálu formou zapůjčení, tzn. přenechání hospodářského práva nakládat s těmito fondy proti závazku příjemce peněžních fondů (kapitálu) vrátit je v daném pozdějším termínu a odškodnit subjekt, který je poskytl, zaplacením úroku;
- vztah mezi ekonomickými subjekty při předání určité hodnoty věřitelem k dočasné dispozici, k užití dlužníkovi za úplatu při předání hodnoty úvěrový vztah vzniká, po navrácení vypůjčené hodnoty a úplaty zaniká.⁷

Podle Pavelky (2001) lze úvěr z obecně ekonomického hlediska považovat za způsob řešení rozporu. Na jedné straně vzniká dočasný přebytek prostředků a na straně druhé jejich dočasný nedostatek.⁸

Banka má funkci finančního zprostředkovatele a tudíž obchoduje s úvěry, s dluhy. Přijímá cizí peněžní fondy dočasně nebo trvale volně („nakupuje své dluhy“) a nakupuje nebo pořizuje za ně různá finanční aktiva („prodává své dluhy“). Po dlouhé období byla koupě a prodej kapitálu úvěrovou činností hlavní funkcí obchodních bank. Zejména v posledních dvou stoletích tato funkce významně přispěla k celkovému hospodářskému rozvoji vyspělých zemí.⁹

Úvěry tvoří u komerčních bank rozhodující část aktiv. Jsou relativně málo likvidní a současně poměrně rizikovou částí aktiv, přinášejí však vyšší výnosy. Úrokové platby jsou základním zdrojem příjmů komerčních bank. Výše úrokových sazeb, za které banky úvěry poskytují, odpovídá likviditě i riziku úvěrů. Objem úvěrů poskytovaných bankami je obvykle regulován centrálními bankami nebo orgány dohledu. Maximální možná výše poskytnutých úvěrů se zpravidla určuje podle kapitálu banky. Zajištění úvěrů rezervami a opravnými položkami závisí na kvalitě úvěrů.

Alokace úvěru je v jednotlivých bankách různá. Záleží na podnikatelské strategii banky, velikosti a umístění banky a řadě dalších ekonomických i

⁷ LANDOROVÁ, A., et al. *Obchodní bankovníctví*. Liberec: TU v Liberci, 2007. str. 81.

⁸ PAVELKA, F.; BARDOVÁ, D.; OPLTOVÁ, R. *Úvěrové obchody*. Praha: Bankovní institut vysoká škola a.s., 2001. str. 54.

⁹ LANDOROVÁ, A., et al. *Obchodní bankovníctví*. Liberec: TU v Liberci, 2007. str. 81.

neekonomických faktorů. U malých bank je vyšší podíl úvěrů poskytován drobným a středním podnikatelům, úvěrů spotřebitelských, hypotečních a úvěrů do zemědělského sektoru. Velké banky naopak poskytují spíše obchodní a podnikatelské úvěry velkým, popřípadě středním a malým firmám.

2.1 Rozdělení úvěrů

Banky mají velice širokou nabídku úvěrových produktů. Je také mnoho hledisek, podle kterých můžeme tyto produkty rozdělit. Toto rozdělení pomáhá bankám při stanovování různých podmínek nebo například úrokových sazeb.

Úvěry můžeme tedy rozdělovat do skupin podle příjemce úvěru, formy poskytnutí úvěru, doby splatnosti úvěru, zbytkové doby splatnosti úvěru, účelu použití, měny nebo způsobu zajištění.¹⁰ Jelikož cílem práce není rozebírání druhů úvěrů, nebudeme se tímto tématem hlouběji zabývat.

2.2 Klasifikované úvěry

Specifickým problémem bankovníctví, zvláště potom úvěrové politiky bank, jsou klasifikované úvěry a jejich zajištění rezervami banky. V České republice je břemeno špatných úvěrů nejen dědictvím minulosti, ale i důsledkem chybného posuzování nových úvěrů bankami jak v době minulé, tak v současnosti. Důvodů existence těchto problémových úvěrů v ekonomice je mnoho, jedním z nich je asymetrie informací na straně dlužníků i věřitelů. K odstranění nebo alespoň zmírnění těchto problémů by měl přispět např. úvěrový registr.

Klasifikace úvěrů byla v České republice zpřísněna závaznou metodikou ČNB v roce 1994. Ke klasifikovaným úvěrům jsou většinou řazeny sledované až ztrátové úvěry, k ohroženým úvěrům potom patří nestandardní až ztrátové úvěry. I přes určitou nejednotnost ve vykazování klasifikovaných úvěrů je zřejmé, že ve většině tranzitivních ekonomik byly v období transformace klasifikované úvěry závažným makroekonomickým problémem. Jejich výskyt se odrazil v poklesu množství

¹⁰ DVOŘÁK, P. *Bankovníctví pro bankéře a klienty. 3. přepr. a rozš. vyd.* Praha: Linde, 2005. s. 511-562.

poskytovaných úvěrů, což bylo způsobeno nejen relativně vysokým nárůstem úrokových sazeb, ale také obavou bank ze vzniku nových klasifikovaných úvěrů a z potřeby tvorby rezerv na tyto úvěry.

2.2.1 Klasifikace pohledávek v České republice

V České republice je klasifikace pohledávek z úvěrů a tvorba rezerv a opravných položek k těmto pohledávkám v současné době stanovena Opatřením České národní banky č. 6 ze dne 15. září 2004. To mění opatření České národní banky č. 9 ze dne 6. listopadu 2002, kterým se stanovují pravidla pro posuzování pohledávek z finančních činností, tvorbu opravných položek a rezerv a pravidla pro nabývání některých druhů aktiv, ve znění opatření České národní banky č. 5 ze dne 18. prosince 2003.¹¹

Pohledávkou je myšlena jistina včetně úroků a poplatků. Banky zařazují své pohledávky podle stanovených kritérií do 5 kategorií. Jsou to pohledávky standardní, sledované, nestandardní, pochybné a ztrátové. Banka je povinna propočíst snížení hodnoty pohledávek pomocí koeficientů (od 0,1 u sledovaných pohledávek přes 0,2 a 0,5 až po 1,0 u ztrátových pohledávek) a krýt je úhrnem rezerv a opravných položek k těmto pohledávkám. Opatření České národní banky obsahuje i pravidla pro účtování klasifikovaných pohledávek a hlášení o pohledávkách.

¹¹ POLOUČEK, S. et al. *Bankovníctví*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2006. s. 385.

3 RIZIKA V BANKOVNÍM PODNIKÁNÍ

Řízení banky s cílem maximalizovat její hodnotu v podmínkách rizika je základním principem bankovníctví. Bankovní podnikání je vlastně měření, řízení a přijetí rizika. Řízení rizik je proto základní a zásadní aktivitou banky.

3.1 Řízení rizik

Je známo několik definic řízení rizik, které se vzájemně překrývají:

- řízením rizik je myšlena jejich identifikace, měření nebo vyhodnocování, sledování a případné přijímání opatření vedoucích k omezování podstupovaných rizik,
- řízením rizik je myšlen proces zahrnující identifikaci expozice vůči riziku, definování určitých hranic pro jednotlivé expozice, průběžné a neustálé měření těchto expozic a přijímání příslušných opatření.

Subjektivní vnímání obecného rizika dané užitkovou funkcí konkrétní osoby je v našem případě nahrazeno změnou hodnoty podniku vyjádřenou v penězích.¹²

3.2 Klasifikace rizik

Mezi základní finanční rizika v podnikání banky patří:

- bilanční rizika:

úrokové riziko - riziko ztráty vyplývající ze změn úrokových sazeb na finančních trzích;

měnové riziko - riziko ztráty vyplývající ze změn kurzů měn na finančních trzích;

akciové riziko - spočívá v nejistotě o vývoji cen jednotlivých akcií a v nejistotě ohledně trendů na akciových trzích;

likviditní riziko (riziko likvidity) - riziko toho, že banka nebude schopna dostát svým aktuálně splatným závazkům;

úvěrové (kreditní) riziko – riziko ztráty vyplývající ze selhání smluvní strany tím, že nedostojí svým závazkům podle podmínek

smlouvy. Úvěrové riziko vzniká především při transakcích úvěrového charakteru, neúvěrových obchodech (např. investiční aktivity, platební styk, vypořádání obchodů s cennými papíry) ;

- rizika spojená s vnitřními procesy v bance:

operační riziko - riziko ztrát způsobených chybou, nedodržováním postupů nebo podvodem;

a další rizika - např. strategické, reputační.

Termínem tržní rizika se označují rizika změn cen, kursů a sazeb na finančních trzích. Je to tedy společný název pro úrokové, měnové, akciové riziko a jiná rizika spojená s pohybem tržních cen.¹³

Sklony k nadměrné rizikovosti vyplývají také z nepřirozeného chování bank, které je ovlivněno například bankovní regulací a dohledem.¹⁴

¹² VLACHÝ, J. Řízení finančních rizik. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2006. str. 14.

¹³ ZIEGLER, K., et al. *Finanční řízení bank*. Vyd. 1. Praha: Bankovní institut, a.s., 2005. str. 95.

¹⁴ REVENDA, Z., et al. *Peněžní ekonomie a bankovnictví*. Praha: Management Press, 1996. str. 381.

4 ÚVĚROVÉ RIZIKO

Úvěrové riziko je základním a nejvýznamnějším bankovním rizikem a jeho řízení má rozhodující význam pro úspěch nebo neúspěch banky. Poskytování úvěrů je běžné u všech typů obchodů, ale v bankovníctví se jedná o hlavní činnost. Většina bank získává značnou část svých příjmů z poskytování úvěrů a z investic, zvažuje proto potencionální výnosy a nebezpečí nesplnění závazku.

Ve své nejjednodušší podobě může být úvěrové riziko definováno jako „*riziko, že druhá strana ve finanční transakci nebude jednat podle ustanovení a podmínek smlouvy, a tím způsobí držiteli aktiv finanční ztrátu*“.¹⁵

Úvěrové riziko může být také definováno jako „*riziko ztráty banky vyplývající ze selhání smluvní strany (klienta) tím, že nedostojí svým závazkům podle podmínek smlouvy, na základě které se banka stala věřitelem smluvní strany (klienta)*“.¹⁶

Úvěrové riziko tedy spočívá v nejistotě, zda klient, čili protistrana, dostojí svým závazkům včas a v plné výši. Výše úvěrového rizika je dána především schopností a ochotou protistrany dostát svým závazkům, nominální hodnotou transakce a druhem transakce (u některých obchodů představuje úvěrové riziko celá částka obchodu – např. úvěry, u jiných pouze rozdíl mezi dohodnutou cenou a cenou náhradního obchodu – např. kreditní deriváty).¹⁷

Typickým příkladem úvěrového rizika je riziko, že zákazník úvěr nesplatí. Je však důležité vzít v úvahu, že úvěrová angažovanost v široké škále činností banky, např. při vystavování úvěrových příslibů a záruk, u bankovních akceptů, při emisích a při celé řadě obchodů na kapitálovém trhu, jako jsou například obchody s devizami, opcemi, akcemi a drahými kovy.

¹⁵ WATERHOUSE, P. *Úvod do řízení úvěrového rizika*. Vyd. 1. Praha: Management Press, 1994. str.30.

¹⁶ KAŠPAROVSKÁ, V. a kol. *Řízení obchodních bank*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2006. str. 73.

¹⁷ ZIEGLER, K., et al. *Finanční řízení bank*. Vyd. 1. Praha: Bankovní institut, a.s., 2005. str. 95.

4.1 Rizika vycházející z poskytnutí úvěru

Úvěrové riziko se skládá ze dvou složek, je to *riziko nesplnění závazku druhou stranou* (dáno odhadem pravděpodobnosti vzniku ztráty z dané transakce) a *inherentní riziko produktu* (dané odhadem ztráty, která nastane v důsledku nesplnění závazku druhou stranou).¹⁸

Z hlediska příčin, které úvěrové riziko vyvolávají, rozlišujeme *riziko systematické*, což je riziko způsobné nečekanými makroekonomickými změnami nebo změnami tržních podmínek, které mohou mít nepříznivý vliv na vymezenou skupinu klientů, kteří podnikají např. ve stejném odvětví, podnikají v určité oblasti či státě. Dále *riziko nesystematické*, což je riziko způsobené chybným rozhodnutím subjektu (banky), je určeno individuálními podmínkami jednotlivého klienta (protistrany), je možné diverzifikovat.

4.2 Úvěrové postupy

Z důvodu výše uvedených příčin je potřeba rozdělit úvěrové riziko již na úrovni jednotlivých úvěrových obchodů. Úvěrový postup můžeme rozdělit do několika kroků:

- identifikace úvěrového rizika (riziko klienta, riziko země, riziko transferu, riziko z koncentrace),
- měření úvěrového rizika,
- zajištění úvěrového rizika,
- sledování úvěrového rizika.

Při podcenění některého z těchto kroků roste pravděpodobnost ztráty z úvěrového obchodu.

Vztah úvěrového rizika k zisku

Vliv úvěrového rizika na zisk se projevuje dvěma způsoby: *nutnost tvorby opravných položek* nebo *snížení plánovaného úrokového příjmu*.

¹⁸ WATERHOUSE, P. *Úvod do řízení úvěrového rizika*. Vyd. 1. Praha: Management Press, 1994. str. 30.

Máme-li pochyby o schopnosti dlužníka splatit jistinu, případně úrok, vytvoříme k příslušné pohledávce opravnou položku. Tím vlastně vyjadřujeme svůj názor na to, s jakou pravděpodobností bude pohledávka splacena. Tvorba opravné položky vystupuje jako náklad ve výkazu zisků a ztrát.

Nesplacení úvěru má však ještě další záporný vliv. V případě, že klient nesplácí ani úroky, znamená to neplánované snížení úrokových výnosů se všemi souvisejícími jevy (pokles úrokové marže, výnosnosti aktiv, výnosnosti kapitálu).

Vztah úvěrového rizika k likviditě

V druhé řadě souvisí úvěrové riziko s likviditou. Úvěr, který přestal být splácen, může stále představovat „hodnotu“ (např. je-li dobře zajištěn zástavou), ale takovou hodnotu je téměř nemožné použít k hrazení pohledávek. Místo toho, aby se z nelikvidního aktiva (úvěr) postupně stávalo likvidní aktivum (hotovost získaná splácením úvěru), zůstává v rozvaze nelikvidní položka. Navíc úrokové platby za úrok na pasiva (vklady), která takovýto úvěr financují, odčerpávají likviditu, kterou však nesplácený úvěr nepřináší.

Vztah úvěrového rizika k úrokovému riziku

Třetí závažná souvislost existuje mezi úvěrovým rizikem a rizikem úrokovým. Klienti mohou přestat splácet úvěry, dojde-li ke vzrůstu úrokových sazeb, takže se sníží čistý úrokový příjem, přestože klasické metody měření úrokového rizika na toto nebezpečí neupozornily.

4.2.1 Měření úvěrového rizika

Jak už bylo řečeno, riziko je ztráta, kterou banka utrpí, nesplní-li klient svůj závazek. Vzhledem k tomu, že není možné dopředu stanovit výši ztráty, je třeba ji pouze odhadovat. To se provede tímto způsobem:

RIZIKO VLASTNÍ PRODUKTU X RIZIKO NESPLNĚNÍ ZÁVAZKU KLIENTEM

Je to tedy odhadovaná ztráta v případě nesplnění závazku, která se vynásobí pravděpodobností tohoto nesplnění.¹⁹

Smyslem měření úvěrového rizika je kvantifikace rizika. Určujeme tedy možné ztráty z úvěrových obchodů. Banka provádí rozhodnutí o tom, zda bude obchod realizován, o výši úrokové sazby a způsobu jeho zajištění, o tvorbě rezerv nebo opravných položek a o dalších postupech jeho sledování.²⁰

Při měření úvěrového rizika (a vlastně všech rizik) je dán dopad do zisku (tedy to, co chceme změřit, o čem se zajímáme) budoucím vývojem (splatí klient nebo nesplatí? Klesne kurz nebo stoupne?). Existují různé metody měření úvěrového rizika. Mezi klasické patří různé ratingové a scoringové systémy, na základě kterých jsou klienti zařazeni do rizikových skupin (podle vyhodnocené bonity; vyhodnocení se provádí jednak v pravidelných intervalech nebo na základě mimořádných událostí). Pro každou rizikovou skupinu se vyčíslí pravděpodobnost nesplacení pohledávek banky.²¹

Snahou je minimalizace úvěrového rizika už na úrovni jednotlivých obchodů s klienty. Výsledkem procesu měření úvěrového rizika je zjištění bonity klienta a zařazení úvěrového obchodu do určité ratingové kategorie (je dána pevně stanovená stupnice těchto kategorií). Rating má dvě základní formy:

- externí rating – je stanoven externí ratingovou agenturou,
- interní rating – banka si ho stanoví sama.

Stupnice externího ratingu může být různě široká. Jednotlivé stupně značí určitou míru investičního rizika. Významnými ratingovými agenturami jsou Standard & Poor's, Moody's, Fitch IBCA, atd. Významnou českou ratingovou agenturou je Czech Rating Agency.

Pro interní rating používají banky obvykle úvěrovou analýzu, jejímž cílem je posoudit, zda klient bude schopen splácet a splatit poskytnutý úvěr či jiné závazky vůči

¹⁹ WATERHOUSE, P. *Úvod do řízení úvěrového rizika*. Vyd. 1. Praha: Management Press, 1994. str. 225.

²⁰ KAŠPAROVSKÁ, V. a kol. *Řízení obchodních bank*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2006. str. 75.

bance. V rámci této analýzy používají banky určité metodické postupy, je to např. poměrová analýza či metoda zjednodušeného bodového hodnocení, tzv. scoring. Výsledkem je tedy rozhodnutí banky o tom, zda poskytne či zamítne klientovi úvěr. Banka se zde ale může dopustit dvou chyb. Jedná se o chybu prvního druhu a o chybu druhého druhu. O chybu prvního druhu se jedná v případě, kdy banka úvěr klientovi poskytne, ale ten nebude později schopen jej splatit. Chybou druhého druhu je myšlen případ, kdy banka úvěr zamítne klientovi, který by byl později úvěr schopen splatit.²²

4.2.2 Zajištění úvěrového rizika

Účelem zajištění je nějakým způsobem kompenzovat možnou ztrátu aktivity klienta nebo aktivity jiné osoby. Také ale tvorba vlastních zdrojů banky, které jsou nutné k pokrytí ztrát. „*Smyslem zajištění úvěrového obchodu je snížit úvěrové riziko banky využitím aktiv klienta či třetí osoby.*“²³

Jedním z prvků bankovního úvěru je návratnost v době splatnosti úvěru. Proto banka musí předcházet rizikům bez ohledu na dobu trvání úvěrového vztahu – tato rizika mohou totiž nastat ať už v průběhu trvání nebo v okamžiku splatnosti úvěrové částky. Předpokladem každého úvěru je vždy důvěra věřitele v dlužníka – že dlužník bude moci (budoucí důchod, výdělek, likvidace majetku), chtít (morálně charakterová stránka, dobrá pověst) a muset (věřitel může neplaticího dlužníka soudně stíhat a pomocí exekuce vymáhat svou pohledávku) splatit dlužnou částku.²⁴

Existuje několik základních forem zajištění. Rozdělují se buď podle *povahy zajištění* nebo podle *svázanosti zajištění se zajišťovanou pohledávkou*.

Podle povahy zajištění:

- osobní – je zde další, třetí osoba (vedle příjemce), která ručí bance za její pohledávku,
- věcné – banka má právo na určité majetkové hodnoty toho, kdo zajištění poskytuje (nemovitost nebo movitá věc).

²¹ ZIEGLER, K., et al. *Finanční řízení bank*. Vyd. 1. Praha: Bankovní institut, a.s., 2005. str. 95.

²² KAŠPAROVSKÁ, V. a kol. *Řízení obchodních bank*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2006. str. 75.

²³ KAŠPAROVSKÁ, V. a kol. *Řízení obchodních bank*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2006. str. 77.

²⁴ LANDOROVÁ, A., et al. *Obchodní bankovníctví*. Liberec: TU v Liberci, 2007. str. 102.

Podle svázanosti zajištění se zajišťovanou pohledávkou:

- abstraktní – je to samostatně stojící právo nezávislé od zajišťované pohledávky, se splacením pohledávky toto právo nezaniká, zajišťující subjekt má však právo na jeho vrácení (jedná se třeba o depozitní směnku dlužníka)
- akcesorické – zajištění je těsně a nerozlučně spjata se zajišťovanou pohledávkou, zajištění zaniká automaticky se zánikem pohledávky (ručení nebankovního subjektu).

„K tomu, aby banka přijala určitý druh zajištění úvěrového obchodu, je důležité, aby zajištění splňovalo určitá kritéria. Mezi tato kritéria lze zařadit soudní vymahatelnost, likviditu zástavy, možnost ocenění zástavy, stabilitu hodnoty zástavy a možnost kontroly stavu zásoby.“²⁵

4.2.3 Kontrola a sledování (monitorování) úvěrového rizika

Jakmile je úvěr schválen, banka musí nepřetržitě sledovat, zda je úvěr řádně využíván a splácen. Je totiž mnoho faktorů, které kvalitu úvěru mohou ovlivňovat. Je to například finanční situace klienta nebo situace v odvětví.

Sledování, neboli monitoring úvěrů, se provádí hlavně proto, aby se zajistila kontrola nad tím, zda je klient ochoten a schopen plnit své úvěrové závazky. Proto úvěrový pracovník zvažuje stupeň rizika nesplácení a to, zda je úvěr dostatečně zajištěn. Výsledkem je posouzení, zda může banka očekávat od klienta uhrazení celé jistiny i úroků.

Cílem sledování je uvést změny a trendy ve vývoji rizikovosti úvěrových pohledávek banky. Sledování se ale také týká změny v makroekonomickém a mikroekonomickém vývoji země nebo odvětví, které můžou následně ovlivnit rizikovost úvěrových pohledávek.

²⁵ KAŠPAROVSKÁ, V. a kol. *Řízení obchodních bank*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2006. str. 78.

Při monitorování vyhodnocuje banka například včasnost a úplnost podkladů, které klient předkládá. Dále změny ve vývoji finančních toků klienta, vývoj makroekonomických faktorů (např. daňové změny), dodržování splátkového kalendáře, změny hodnoty zajištění, žádosti o nové úvěry a jejich dopad na úvěry stávající – to vše může mít dopad na platební schopnost dlužníka.²⁶

„Obecnou zásadou sledování úvěrového rizika je, že čím vyšší je úvěrové riziko pohledávky, tím častější a komplexnější by mělo být monitorování vývoje úvěrového obchodu.“²⁷

Monitorování zahrnuje dva typy činností:

- průběžné sledování informací a faktorů,
- provedení formalizované podrobné prověrky.²⁸

Průběžná kontrola se opakuje v určitých časových intervalech a je to tzv. zkouška způsobilosti. Zejména ověřuje vývoj finančního postavení dlužníka a také zda je úvěr používán na dohodnutý účel. Kontrola zahrnuje také včasnost úvěrových splátek a vyvozuje důsledky z jejich nedodržení.²⁹

²⁶ WATERHOUSE, P. *Úvod do řízení úvěrového rizika*. Vyd. 1. Praha: Management Press, 1994. str. 185.

²⁷ WATERHOUSE, P. *Úvod do řízení úvěrového rizika*. Vyd. 1. Praha: Management Press, 1994. str. 185.

²⁸ WATERHOUSE, P. *Úvod do řízení úvěrového rizika*. Vyd. 1. Praha: Management Press, 1994. str. 187.

²⁹ LANDOROVÁ, A., et al. *Obchodní bankovníctví*. Liberec: TU v Liberci, 2007. str. 110.

5 ZDROJE KRYTÍ ÚVĚROVÉHO RIZIKA

Tvoří se v případě, že pohledávky banky nejsou stoprocentně zajištěny. Pokud banka nezíská zpět dlužnou částku, hrozí jí z úvěrového rizika finanční ztráty. Banka tedy musí ke krytí těchto ztrát vytvořit zdroje, které jí nedobytné pohledávky umožní odepsat.

Tyto zdroje mohou být vytvářeny v těchto formách:

- opravné položky – jsou vytvářeny na vrub nákladů banky účelově k jednotlivým úvěrovým pohledávkám, u kterých hrozí riziko, že nebudou splaceny. Opravné položky přímo opravují čili snižují hodnotu aktiv, ke kterým jsou vytvářeny. Zreálnují tak jejich hodnotu o očekávané ztráty s nimi spojené. Jednotlivé pohledávky jsou poté v rozvaze banky vykazovány již upravené o k nim vytvořené opravné položky. Případný odpis takové pohledávky – pokud dojde k její nedobytnosti – se proto v rozsahu vytvořených opravných položek v rozvaze banky vůbec neprojeví;
- rezervy – představují položku pasív banky. Jsou vytvářeny jako všeobecné rezervy k celkovému úvěrovému portfoliu banky. Nelze je tedy vztahovat k jednotlivým pohledávkám. Banky je obvykle vytvářejí ve výši určitého procenta z celkových pohledávek. Výše tohoto procenta závisí především na kvalitě portfolia, zajištění úvěrových pohledávek, objemu vytvořených opravných položek atd. Tvorba těchto rezerv je součástí nákladů banky;
- tiché rezervy – nejsou v rozvaze banky přímo uvedené, ale vyplývají z rozdílu mezi oceněním určitých aktiv v rozvaze banky a jejich skutečnou tržní cenou. V případě, že banka potřebuje odepsat nedobytnou pohledávku, aktivuje tiché rezervy – takže prodá v rozvaze podhodnocená aktiva. Částka odpovídající ceně prodaných aktiv „nahradí“ v rozvaze toto aktivum. Zbylá část (rozdíl mezi tržní cenou a cenou v rozvaze) může být využita ke krytí odpisu nedobytných pohledávek. Výše aktiv v rozvaze se tak odpisem pohledávky nemusí změnit;
- rezervní fond – je vytvářen ze zdaněného zisku. Způsob jeho použití je stejný jako u rezerv.³⁰

³⁰ DVOŘÁK, P. *Komerční bankovníctví pro bankéře a klienty*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Linde. str. 56.

5.1 Opravné položky

Jak již bylo řečeno, banky na pokrytí očekávaných ztrát vytváří opravné položky. Typy a tvorba opravných položek jsou v bankovních systémech upraveny odlišným způsobem. Není tedy dosud využívána jednotná metodologie jejich tvorby. Tvorba opravných položek má totiž širší souvislosti. Kromě aspektů rizika má také aspekty účetní, daňové, které podléhají národním legislativním úpravám a jsou v kompetenci jiných než bankovních institucí.³¹

- účetní opravné položky - tvorba ani zúčtování účetních opravných položek k pohledávkám nemá vliv na daňový základ. Cílem je tedy snížit ocenění pohledávky v účetnictví, kdy snížení nemá trvalý charakter. Účetní opravné položky se tvoří podle interní podnikové směrnice v případě, že se pohledávka stala rizikovou. Výše opravné položky odráží riziko, které vyplývá z možného neuhrazení pohledávky. Pokud pominul důvod pro tvorbu opravné položky, tak se tato položka ruší – pohledávka byla uhrazena nebo došlo k trvalému odepsání pohledávky, případně k její likvidaci.
- daňové opravné položky- účetní jednotka tvoří daňové opravné položky, pokud chce dosáhnout vrácení v minulosti zdaněných výnosů. Zákon o daních z příjmů zařazuje opravné položky a rezervy mezi daňově uznatelné náklady, pokud splňují požadavky zákona o rezervách. Pohledávek se týká zejména § 8 zákona o rezervách. Daňové opravné položky je možné tvořit pouze k nepromlčeným pohledávkám nebo pouze k pohledávkám, které byly výnosem podléhajícími dani z příjmů. Pokud dojde k uhrazení pohledávky, tak se opravná položka zaúčtuje ve prospěch nákladů. Daňový základ se tím pádem znovu zvýší.

³¹ KAŠPAROVSKÁ, V. a kol. *Řízení obchodních bank*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2006. str. 54.

Zákon o rezervách v § 8-§ 8b umožňuje vytvářet opravné položky k těmto typům pohledávek:

- k pohledávkám za dlužníky v insolvenčním řízení
- k nepromlčeným pohledávkám splatným po 31. prosinci 1994
- k pohledávkám z titulu ručení za celní dluh.

K pohledávkám přihlášeným po uplynutí lhůty stanovené v rozhodnutí soudu o úpadku a k pohledávkám vyloučeným v § 2 odst. 2 zákona o rezervách nelze tvořit opravné položky, kterou jsou výdajem (nákladem) na dosažení, zajištění a udržení příjmů podle tohoto ustanovení. Opravné položky se zruší v návaznosti na výsledky insolvenčního řízení nebo v případě, že pohledávku účinně popřel insolvenční správce, věřitel nebo dlužník a zvláštní právní předpis přiznává těmto osobám právo popřít pohledávku. Jestliže pominou důvody pro existenci opravné položky vytvořené podle tohoto ustanovení nebo na základě rozhodnutí poplatníka, může banka snížit vytvořenou opravnou položku na úroveň, která by mohla být vytvořena podle ustanovení § 8a.³²

Opravné položky tedy představují účetní vyjádření poklesu hodnoty určitého aktiva. Jsou vytvářeny pokud odhadovaná hodnota, kterou banka může z daného aktiva (zpětně) získat, klesne pod hodnotu v účetnictví. Toto snížení hodnoty je prokázáno na podkladě údajů zjištěných při inventarizaci a není trvalého charakteru.

³²*Az - data : účetnictví, daně, mzdy* [online]. 2010 [cit. 2011-04-21]. Opravné položky k pohledávkám. Dostupné z WWW: <<http://www.az-data.net/opravne-polozky-k-pohledavkam.php>>.

Opravné položky se tvoří k těmto aktivům:

- pohledávky z finančních a jiných než finančních činností s výjimkou pohledávek, které účetní jednotka nabyla a určila k obchodování,
- cenné papíry držené do splatnosti a dluhové cenné papíry, které jsou pořízeny v primárních emisích a nejsou určeny k obchodování,
- účasti s rozhodujícím nebo podstatným vlivem neoceněných ekvivalencí,
- podíly v jiných než akciových společnostech, které nejsou považovány za účasti s rozhodujícím nebo podstatným vlivem,
- dlouhodobý hmotný a nehmotný majetek.

Opravné položky se tedy tvoří:

- na zvýšení hodnoty aktiv, takže opravné položky jsou tvořeny maximálně do výše ocenění v účetnictví,
- k závazkům,
- k aktivům oceňovaným reálnou hodnotou nebo ekvivalencí,
- k aktivům, ke kterým se vztahuje zajišťovací derivát, který zajišťuje hodnotu vyšší nebo rovnou ocenění aktiva v účetnictví.

Pokud jsou splněny následující podmínky, banka může při stanovení výše opravných položek k aktivům zohledňovat jejich zajištění:

- má právní jistotu, že při případném selhání dlužníka se může ze zajištění uspokojit,
- uspokojení je schopna provést v přiměřeném čase po selhání dlužníka,
- zohlední nejvýše v současné čisté realizovatelné hodnotě zajištění, pouze ve výši, která neslouží k zajištění jiných jejich aktiv nebo aktiv třetích osob (mají-li nárok na uspokojení před účetní jednotkou) a maximálně do výše ocenění zajišťovaných aktiv v účetnictví.³³

V bankovním systému ČR se tvorba opravných položek a rezerv řídí opatřením ČNB. Pohledávkami z finančních činností rozumíme pohledávky z těch činností, které vyplývají z přidělené bankovní licence s výjimkou pohledávek vzniklých držbou

³³ DVORÁK, P. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. 3. přeprac. vyd. Praha: Linde, 2005. str. 85.

cenných papírů, pohledávek z derivátů a pohledávek vzniklých z pracovněprávních a provozních vztahů. Do pohledávek se zahrnují i vybrané podrozvahové položky, jako jsou například poskytnuté úvěrové přísliby, poskytnuté bankovní záruky nebo přijaté cizí směnky, apod. Tvorba opravných položek souvisí s očekávanou ztrátou, ovšem touto ztrátou se rozumí již existující ztráta. Naopak neočekávanou ztrátou se rozumí potenciální ztráta. Neočekávaná ztráta je řešena kapitálovými požadavky.³⁴

V současnosti dávají banky přednost opravným položkám před rezervami. Opravné položky se liší od rezerv tím, že jsou na rozdíl od rezerv adresné a nevstupují do pasiv. Snižují tedy bilanční rozvahovou sumu.³⁵

5.1.1 Portfoliový přístup k tvorbě opravných položek

Banky mohou posuzovat snížení rozvahové hodnoty portfolií tzv. jednotlivě nevýznamných pohledávek. Za nevýznamnou považujeme takovou pohledávku, jejíž ocenění v okamžiku uskutečnění účetního případu nepřesáhlo menší z následujících hodnot:

- pět milionů korun nebo
- jedno promile celkové čisté částky rozvahové hodnoty aktiv.

Při využití portfoliového přístupu musí banka prokázat:

- dostatečně velké portfolio jednotlivě nevýznamných stejnorodých pohledávek k zajištění statistické průkaznosti ztrát,
- dostatečně dlouhé časové řady jednotlivě nevýznamných pohledávek,
- statistický model s požadovanými parametry pro kvantifikaci snížení rozvahové hodnoty portfolia pohledávek.

Stanovené opravné položky přiřazuje banka k jednotlivým portfoliím jako k celku.³⁶

³⁴ KAŠPAROVSKÁ, V. a kol. *Řízení obchodních bank*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2006. str. 54.

³⁵ BALOUŠEK, R.; SCHRÁNIL, P. *Podvojný účetnictví v bankách*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2002. str. 47.

³⁶ KAŠPAROVSKÁ, V. a kol. *Řízení obchodních bank*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2006. str. 56.

5.1.2 Zákonná úprava opravných položek

Opravné položky k rizikovým úvěrům je možné většinou vytvářet z nákladů, tedy částečně i na úkor daní. Vzhledem k tomu bývá jejich tvorba upravována zákonem. Tvorbu opravných položek k pohledávkám z úvěrů v ČR specifikuje opatření České národní banky č. 193/1998, o zásadách klasifikace pohledávek z úvěrů a tvorby opravných položek k těmto pohledávkám. Minimální výše opravných položek k jednotlivým klasifikovaným pohledávkám z úvěrů je v opatření ČNB stanovena procentuálně z tzv. upravené hodnoty úvěrové pohledávky:

- ke sledovaným pohledávkám minimálně ve výši 5 %,
- k nestandardním pohledávkám minimálně ve výši 20 %,
- k pochybným pohledávkám minimálně ve výši 50 %,
- ke ztrátovým pohledávkám minimálně ve výši 100%.

Upravenou hodnotou pohledávek je myšlena nominální hodnota pohledávek, která je snižena o hodnotu realizovatelného zajištění příslušných pohledávek. Výše uvedené hodnoty tvorby opravných položek ke klasifikovaným úvěrům jsou pro banky závazné podle ustanovení centrální banky.

Podle zákona č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zajištění základu daně z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, § 5 – bankovní rezervy a opravné položky, je však maximální výše daňově uznaných opravných položek ke klasifikovaným pohledávkám z úvěrů za zdaňovací období možná až do výše:

- 1 % u sledovaných pohledávek,
- 5 % u nestandardních pohledávek,
- 10 % u pochybných pohledávek,
- 20 % u ztrátových pohledávek.

Avšak jen do výše 2 % průměrného stavu nepromlčených pohledávek z úvěrů za zdaňovací období.^{37,38}

³⁷ BALOUŠEK, R.; SCHRÁNIL, P. *Podvojný účetnictví v bankách*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2002. str. 85.

³⁸ PAVELKA, F.; BARDOVÁ, D.; OPLTOVÁ, R. *Úvěrové obchody*. Praha: Bankovní institut vysoká škola a.s., 2001. str. 207.

Banka prověřuje, zda ztráta ze správně zařazené sledované, nestandardní nebo pochybné pohledávky není vyšší než opravná položka, která se určí podle výše uvedeného výpočtu. Pokud je ztráta vyšší než opravná položka, tak banka zvýší koeficient. Musí ho zvýšit ale tak, aby u sledované pohledávky byl nižší než 0,2, u nestandardní pohledávky nižší než 0,5 a u pochybné pohledávky nižší než 1,0.³⁹

Podle zákona č. 593/1992 Sb. § 8 „*opravné položky k pohledávkám za dlužníky v konkurzním a vyrovnávacím řízení lze tvořit až do výše 100% pohledávky.*“⁴⁰

Z toho plyne, že při výpočtu opravných položek je nutné respektovat jak ustanovení centrální banky, tak i zákon o tvorbě opravných položek. Pokud se výše opravných položek vejde do sumy, která je zákonem povolená, vytvoří banka opravnou položku ke klasifikovaným úvěrům tímto způsobem:

MD 651 Tvorba opravných položek

X

D 245 Opravná položka ke klasifikovaným úvěrům a ostatním pohledávkám za klienty.

Pokud zákonem stanovená suma nestačí, je banka povinna tvořit opravné položky na částku převažující tento limit tak, že daňově neuznané opravné položky musí být analyticky rozlišené. Často se stává, že tvorba těchto opravných položek způsobí ztrátovost banky, pokud má velký celkový zůstatek nekvalitních klasifikovaných úvěrů (tzn., že má nekvalitní úvěrové portfolio).

Zákonné opravné položky byly vytvořeny na vrub nákladů snižujících daňový základ (účet 651). Takže jejich vytvoření snížilo odpovídajícím způsobem daň ze zisku a při jejich rozpuštění musí být opět rozpuštěny do výnosů podléhajících zdanění. Jde vlastně o bezúročnou půjčku na vrub daně ze zisku.

Tvorba opravných položek daňově neuznaných proběhla také na vrub účtu 651 s analytickým rozlišením. Ten je položkou přičítající se k daňové základně. Tento účet

³⁹ PÝTR, L. Opatření české národní banky. In: *Věstník ČNB*. 2004. str. 9.

neovlivňuje tedy výpočet daně, je tvořena vlastně z již zdaněných prostředků banky. Proto se také rozpouští na účet 751, který tvoří odčitatelnou položku od daňové základny, nedojde tak k novému zdanění.

Opravné položky slouží vlastně k dosažení objektivních hodnot jednotlivých rozvahových aktiv. Pokud je pohledávka uznána za nedobytnou, je nutné opravné položky obojího druhu vyúčtovat, tzn. rozpustit na účet 751 a odpis provést na účtu 661 – Odepsané pohledávky za klienty, členy družstevních záložen a ostatními dlužníky.⁴¹

⁴⁰ Zákon č. 593/1992 Sb. o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů § 8

⁴¹ BALOUŠEK, R.; SCHRÁNIL, P. *Podvojný účetnictví v bankách*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2002. str. 86.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 STABILITA OBCHODNÍCH BANK - SOUČASNOST

Finanční stabilita hraje zásadní roli ve finančním systému a ekonomice jako celku. Neustále roste počet finančních institucí působících v jedné či více zemích nebo světadílech. Analýza finanční stability tedy nabývá globálního významu.⁴² Finanční stabilita a její analýza je v posledních letech jedním z hlavních úkolů České národní banky. Stejně tak je to klíčový úkol pro řadu národních a mezinárodních institucí. Pokud se zavčas podaří odhalit zranitelná místa ve finančním sektoru, může to přispět k omezení rizik, která z dané situace mohou vyplývat. Důsledkem bude větší odolnost finančního systému vůči šokům. Zájem o finanční analýzu vyplývá a je součástí standardních cílů a funkcí České národní banky. Klíčovým předpokladem je hlavně cenová stabilita a zdravý vývoj finančních institucí. Cílem je přispívat k dosažení takové míry odolnosti systému, která bude významně snižovat rizika vzniku finanční nestability a především omezení systémového rizika, tedy rizika nestability finančního systému jako celku.⁴³

6.1 Situace finanční stability v České republice po roce 2007

V roce 2006 se dynamika ekonomiky dostala na vrchol a od té doby se snižuje. Globální finanční krize, která byla následována ekonomickým poklesem, postihla českou ekonomiku v polovině roku 2008. Finanční sektor v ČR se ale po roce 2008, především však až v roce 2009 velmi dobře přizpůsobil nepříznivé ekonomické situaci. I když se ekonomická situace na finančních trzích celkově zlepšila, jsou pro finanční sektor známa určitá rizika. Prvním z nich je výraznější nárůst úvěrů v selhání v případě obnovení ekonomické recese. To se týká jak úvěrů domácnostem, tak úvěrů podnikům.

Podrobně sledovanou oblastí se stala úvěrová rizika. Důvodem je to, že role úvěrového rizika v celkových bankovních rizicích měřená podílem kapitálových požadavků k úvěrovému riziku k celkovým kapitálovým požadavkům se ve všech

⁴² *Evropská centrální banka* [online]. 2007 [cit. 2011-04-23]. Finanční stabilita a dohled. Dostupné z WWW: <<http://www.ecb.int/ecb/orga/tasks/html/financial-stability.cs.html>>.

⁴³ *Česká národní banka* [online]. c2003 [cit. 2011-04-21]. Finanční stabilita. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/financi_stabilita/>.

zemích EU (s výjimkou Velké Británie, kde je hodnota 60%) pohybuje v průměru kolem 85 %. V České republice je to nyní 88 %.

K ochraně finančního systému, tím pádem i k zachování finanční stability, je nutné určit hlavní zdroje rizik. Typickými riziky jsou v současnosti hlavně:

- zpomalování ekonomiky – pro podniky je těžké splácet úvěry z důvodu poklesu odbytu, pro domácnosti zase z důvodu růstu nezaměstnanosti – bance vzniknou ztráty,
- prudká změna ceny aktiv – to vytváří nejistotu na trhu,
- poskytnutí rozsáhlých úvěrů bankou do určitého odvětví – následné zjištění, že právě toto odvětví je oslabeno, rozsáhlé investice banky na určitých trzích – následný pokles cen na těchto trzích.⁴⁴

Pokud se zaměříme na tvorbu opravných položek, nárůst jejich objem v roce 2009 pokračoval souběžně s růstem objemu úvěrů v selhání. Podíl objemu opravných položek na celkovém objemu hrubých úvěrů na konci roku 2009 vzrostl na úroveň 3 %. Ovšem růst opravných položek v průběhu roku 2009 mírně zaostával za růstem úvěrů v selhání. To se tím pádem odrazilo v poklesu ukazatele krytí úvěrů v selhání opravnými položkami až na úroveň 57% na konci roku 2009.

Příčinou poklesu krytí úvěrů v selhání opravnými položkami je změna struktury úvěrů v selhání. Změna struktury je myšlena jak z hlediska míry zajištění, tak z hlediska klasifikace.

Pokud srovnáme roky 2007 a 2009 z pohledu struktury klasifikace, zjistíme, že k největšímu nárůstu podílu došlo u úvěrů prvního stupně klasifikace úvěrů v selhání. Těmi jsou nestandardní úvěry definované především počtem dnů po splatnosti v rozmezí 90 – 180 dnů (jak je uvedeno v teoretické části). Zde se jedná o tzv. „mladé“ úvěry v selhání a ty vyžadují nižší tvorbu opravných položek než úvěry, které spadají do horších klasifikačních stupňů.

6.2 Obezřetnost bank při klasifikaci špatných úvěrů

Dle zjištěných dat i dle dostupné evidence můžeme zjistit, že řada úvěrů v selhání (hlavně v kategorii nestandardních úvěrů) je kategorizována z obezřetnostního hlediska. To znamená, že banka tyto úvěry kategorizuje dobrovolně, i přesto, že nebyla splněna podmínka pro kategorizaci pohledávky tímto stupněm (tzn. doba po splatnosti více jak 90 dnů). Znamená to, že opravné položky jsou tvořeny v podstatě „v předstihu“, „dopředu“.

Obezřetnou klasifikaci podporují dvě pozorování:

- struktura úvěrů v selhání podle počtu dnů, kdy je úvěr v prodlení - naznačuje, že vzrostl podíl úvěrů v selhání, které jsou vlastně „splaceny“. Znamená to, že nejsou v prodlení se splátkami nebo prodlení je menší než 90 dnů. Zejména v průběhu roku 2009 banky klasifikovaly množství úvěrů z obezřetnostních důvodů jako úvěry v selhání na základě jiných faktorů než je počet dnů v prodlení. Anekdotická evidence naznačuje, že hlavně velké a střední banky investovaly značné množství zdrojů do systémů včasného varování, které by měly umět předpovědět budoucí default dlužníka. Nepříliš dobrá ekonomická situace navíc banky donutila k vytvoření „hranice“, která určuje, odkdy je dlužník klasifikován jako v selhání. Takže do stupně „v selhání“ v klasifikaci se mohl dostat poměrně vysoký počet potencionálních dobrých klientů.
- současná regulatorní pravidla - nutí banky klasifikovat restrukturalizované úvěry jako úvěry v selhání. To znamená, že při nejmenším je musí klasifikovat stupněm „nestandardní“. Kvůli nízké ekonomické aktivitě restrukturalizované úvěry samozřejmě vzrostly. I když je restrukturalizace úvěrů v podstatě defaultem, přesto se jedná o kvalitativně jiný typ nestandardních úvěrů než je tomu v případě plně neplaticích dlužníků s úvěry v prodlení více než 90 dnů a je zde již nízká pravděpodobnost splacení úvěru.

⁴⁴ *Evropská centrální banka* [online]. 2007 [cit. 2011-04-23]. Finanční stabilita a dohled. Dostupné z WWW: <<http://www.ecb.int/ecb/orga/tasks/html/financial-stability.cs.html>>.

Objem nově vytvořených opravných položek (nebo jeho podíl na celkových hrubých úvěrech), je ukazatelem rizikových nákladů banky. Jde o položku, která po očištění o rozpuštěné opravné položky pro nepotřebnost přímo ovlivňuje celkový zisk formou ztrát ze znehodnocení. Hodnota tohoto ukazatele v roce 2007 byla 1,5 % a zvýšila se na 1,9% v roce 2009.

Dle ČNB lze podle dostupných dat pro mezinárodní srovnání vyhodnotit, že hodnoty za ČR jsou relativně vysoké. To může ale potvrzovat hypotézu o tom, že české banky jsou obezřetné co se týče klasifikace úvěrů a tedy tvoří dostatečné opravné položky.⁴⁵

⁴⁵ Česká národní banka [online]. 2010 [cit. 2011-04-22]. Zpráva o finanční stabilitě 2009/2010. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/FS_2009-2010/index.html>. str. 58 – 62.

7 HODNOCENÍ VÝVOJE STABILITY U VYBRANÝCH BANK ČESKÉ REPUBLIKY

Na základě zjištěných údajů budu v této kapitole praktické části mé bakalářské práce hodnotit stabilitu Komerční banky, GE Money Bank a České spořitelny. Vývoj stability jednotlivých bank budu posuzovat podle toho, jak eliminovaly úvěrové riziko prostřednictvím opravných položek. Hodnocení bude provedeno metodou komparace a porovnání jednotlivých údajů. Nejprve bude hodnocena každá banka zvlášť, poté bude provedeno mezibankovní porovnání.

7.1 Hodnocení vývoje stability – Komerční banka

Jelikož byl rok 1998 ovládnut dopady finanční krize, kvalita úvěrového portfolia Komerční banky byla negativně ovlivněna. Ovšem finanční krize nebyla jediným faktorem, ovlivňujícím stabilitu banky. Stagnace české ekonomiky, devizový kurz koruny a celkové právní prostředí – to vše byly další makroekonomické faktory, které vytvářely negativní tlak na úvěrové portfolio banky. Hlavní prioritou banky tedy byla eliminace ztrátových úvěrů. Toho Komerční banka chtěla dosáhnout prodejem vlastních pohledávek a nemovitostních zástav. Zejména ale banka provedla rozsáhlý odpis ztrátových pohledávek do podrozvahy s možností jejich dalšího vymáhání. To dává bance možnost získat mimořádné výnosy. Banka pokračovala v tvorbě rezerv a opravných položek k úvěrům se zvýšenou intenzitou. Hlavním důvodem byla už zmíněná ekonomická recese a zvýšení podílu jak klasifikovaných úvěrů jako celku, tak zejména úvěrů ztrátových. Komerční banka navíc přijala zpřísňující opatření vyžadující dodatečnou tvorbu opravných položek ke ztrátovým úvěrům jištěným nemovitostmi. To zásadně ovlivnilo hospodářský výsledek banky. Komerční banka vykázala účetní ztrátu.

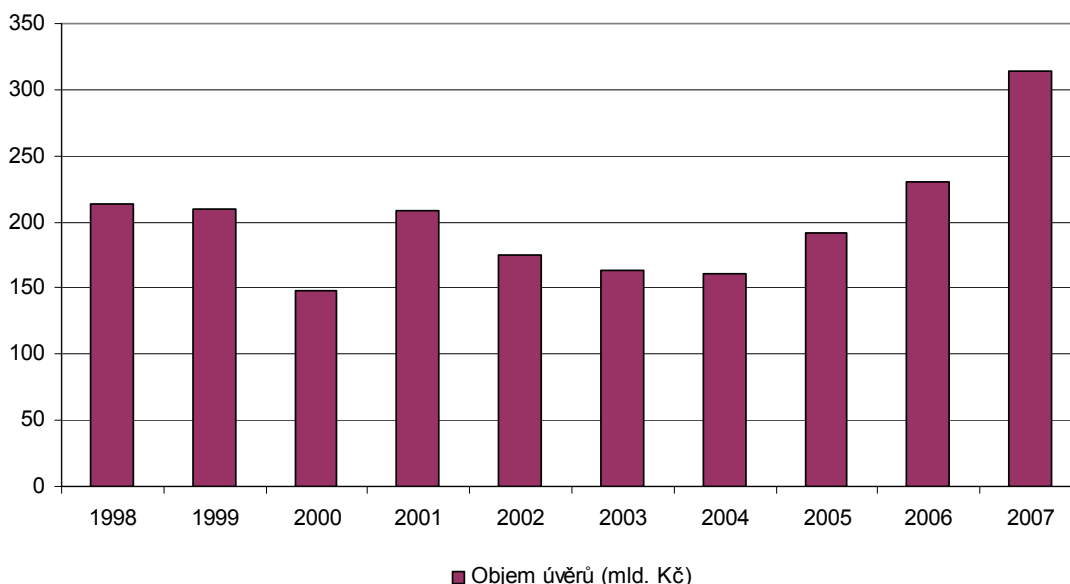
Závěrem roku Komerční banka raději odstoupila od rizikovějších druhů obchodů, což se projevilo mírným snížením objemu úvěrů.

Komerční banka vytváří opravné položky i k jiným neklasifikovaným pohledávkám, u kterých je riziko nedobytnosti. U části klasifikovaných úvěrů, které banka vede ve speciální divizi a u kterých očekává výtěžnost, je vytvářena opravná položka ve vazbě na očekávanou výtěžnost, pokud je takto získaná opravná položka vyšší než opravná položka podle opatření České národní banky.

Banka zavedla v roce 1998 využívání systému scoringového a ratingového hodnocení klientů. Tento systém je založen na statistické analýze finanční situace klienta a na ohodnocení jeho schopnosti splácet úvěr (jak je uvedeno v teoretické části).

V dalších dvou letech pokračoval nepříznivý vývoj objemu úvěrů. I když se objem ztrátových úvěrů snížil, výraznější pokles celkové sumy úvěrů způsobil, že se podíl ztrátových úvěrů v portfoliu banky zvýšil.

**Objem poskytnutých úvěrů v letech 1998 - 2007 - Komerční banka
(v mld. Kč)**

Graf 2 Objem poskytnutých úvěrů - Komerční banka (zdroj vlastní)

Jak vyplývá z tabulky 1, rok 2001 byl ve znamení růstu celkového objemu úvěrů a přitom snížení úvěrů klasifikovaných. Důvodem většího objemu úvěrů byl nárůst reálných mezd a příjmů. Lidé jako spotřebitelé tedy byli ochotni více utrácet nebo se i zadlužovat. I přesto byla ale Komerční banka obezřetná a monitorovala všechny úvěrované klienty za účelem minimalizace rizika ztráty. Monitoring byl prováděn pomocí identifikace, která měla za úkol včasné odhalit finanční neschopnost klienta. Monitoring banka provádí čtvrtletně, pokud dojde k prodlení úroku či jistiny, tak častěji. V roce 2001 banka zavedla „Systém včasného varování“, který předpovídá budoucí chování dlužníka na základě historie jeho účtů.

I přes pokles objemu úvěrů, hodnotí Komerční banka své postavení na trhu v roce 2002 jako poměrně stabilní. Co se týče klasifikovaných úvěrů v letech následujících, ze zjištěných dat lze vyhodnotit, že úvěrové portfolio banky zaznamenalo zlepšení. I přes pokles celkového objemu úvěrů můžeme totiž říci, že podíl standardních úvěrů vzrostl, zatímco podíl úvěrů pod zvláštní kontrolou zaznamenal pokles. Hlavním faktorem poklesu celkového objemu úvěrů byl pokles podnikatelských úvěrů v důsledku úspěšného vymáhání portfolio nebonitních úvěrů. Dále také došlo k výraznějšímu poklesu objemu opravných položek. Hlavním důvodem bylo jak už zmíněné zlepšení úvěrového portfolio, tak také nově zavedené povinné rozpouštění všeobecných rezerv.

Tabulka 1 Struktura úvěrového portfolio – Komerční banka⁴⁶

Rok	Objem úvěrů	Objem klasifikovaných úvěrů	Objem ztrátových úvěrů	Objem opravných položek
1998	214	102	52,8	26,3
1999	209,2	105,4	45,2	25,6
2000	147,7	79,5	18,8	13,7
2001	209	65,1	16,9	15,6
2002	175,4	49,9	11,3	11,6
2003	162,8	27,6	4,7	5,4
2004	160,7	26	3,8	5,3
2005	191,3	25,7	4,8	6,2
2006	230,4	23,9	6,1	7,3
2007	314,1	23,5	8,6	9,6

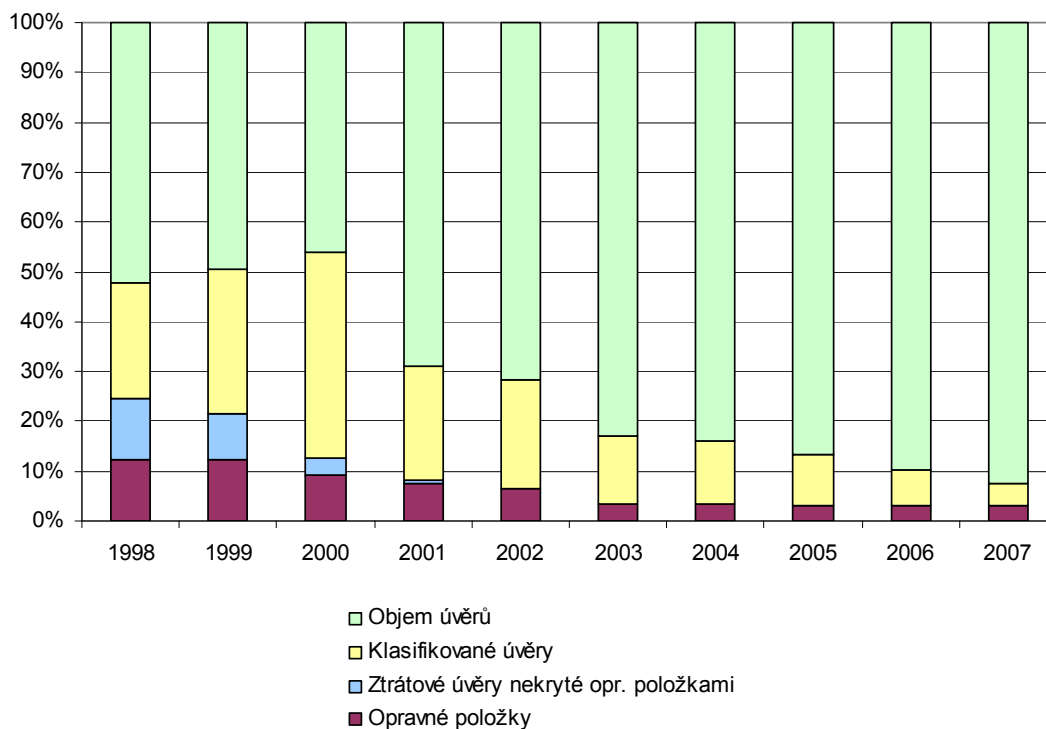
Komerční banka klasifikuje svá aktiva do pěti kategorií. Klasifikace probíhá v souladu s opatřením ČNB č. 6/2004 na základě kritérií kvantitativních (historie účtu, platební morálka a finanční výkazy) a kritérií kvalitativních (např. detailní znalost dlužníka nebo hodnocení jeho chování). Opravné položky jsou potom určovány podle zvážení dostupných informací a také dle očekávané délky procesu vymáhání.

Nárůst celkového objemu klientských úvěrů v roce 2005 byl způsoben hlavně vyšším objemem úvěrů fyzickým osobám. Podle zjištěných dat v tabulce 1 můžeme také vyhodnotit, že i přes vyšší nárůst zůstává kvalita úvěrového portfolio dobrá. Objem

⁴⁶ KB [online]. 2010 [cit. 2011-04-25]. Publikace KB. Dostupné z WWW: <<http://www.kb.cz/cs/o-bance/o-nas/publikace-kb.shtml>>.

klasifikovaných úvěrů totiž zůstal stabilní s rokem předchozím. Objem opravných položek mírně vzrostl v závislosti na mírném vzrůstu ztrátových úvěrů.

Struktura úvěrového portfolia (1998 - 2007) - Komerční banka (v %)

Graf 3 Struktura úvěrového portfolia - Komerční banka (zdroj vlastní)

Na konci roku 2006 se opět snížila nezaměstnanost a zvýšily se tedy příjmy domácností. V závislosti na tom se tedy zvýšila i ochota domácností se zadlužovat a proto byl celý rok 2006 obdobím, kdy došlo k velkému nárůstu objemu úvěrů. Dle zjištěných dat lze vyhodnotit, že rok 2006 byl z pohledu kvality úvěrového portfolia banky rokem úspěšným. Podíl klasifikovaných úvěrů se totiž i přes nárůst celkového objemu úvěrů snížil.

V roce 2007 stále pokračoval trend snižování míry nezaměstnanosti. Stejně jako v minulém roce bylo toto příčinou růstu objemu úvěrů. Domácnosti se sice více zadlužovaly, ale podle analýz České národní banky to nepředstavovalo riziko ani pro bankovní sektor, ani pro sektor domácností. Kvalita úvěrového portfolia se ani přes vysoký nárůst celkového objemu úvěrů nezhoršila, byl zaznamenán spíše trend mírného poklesu podílů klasifikovaných úvěrů na objemu celkovém.

Co se týče roku 2008, ekonomická aktivita zaznamenala mírné zhoršení. V roce 2006 totiž dosáhla svého maxima a od té doby úroveň klesá. Domácnosti měly tedy tendenci v roce 2008 více šetřit. V polovině roku vzrostl podíl klasifikovaných úvěrů.

Tabulka 2 Ukazatel kvality úvěrových aktiv (v %) – Komerční banka (zdroj vlastní)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
K_a	12,3	12,2	9,3	7,5	6,6	3,3	3,3	3,2	3,2	3,1

Jak vyplývá z tabulky 2, kvalita úvěrových aktiv Komerční banky se od roku 1998 hodně změnila. V roce 1998 byl ukazatel kvality úvěrových aktiv 12,3, což je poměrně vysoké číslo. Nepříliš dobrá kvalita úvěrových aktiv byla zaznamenána ještě v roce 1999. Ale od roku 2000, kdy ukazatel klesl na 9,3, byl zaznamenán sestupující trend tohoto ukazatele až na 3,1 v roce 2007.

7.2 Hodnocení vývoje stability - GE Money Bank

GE Money Bank se již od roku 1988 řídila ustanovením České národní banky a jejím zákonem pro tvorbu opravných položek. V prvních letech (roky 1998 a 1999) byl objem úvěrů poměrně nízký a podíl klasifikovaných úvěrů naopak značně vysoký.

Tabulka 3 Struktura úvěrového portfolia – GE Money Bank⁴⁷

Rok	Objem úvěrů	Objem klasifikovaných úvěrů	Objem ztrátových úvěrů	Objem opravných položek
1998	4,9	2,4	1,5	0,6
1999	3,6	1,9	1,1	1,3
2000	7,3	2,2	1,3	1,3
2001	13,7	2,7	1,9	2
2002	22,6	3,9	2,4	2,9
2003	31,9	7	3,7	3,8
2004	41,8	7,8	4,3	4,6
2005	53,4	10,1	5,1	5,5
2006	64,7	11,5	5,2	5,6
2007	80,4	13,2	5,3	5,5

⁴⁷ GE Money CZ [online]. 2011 [cit. 2011-04-25]. Výroční zprávy. Dostupné z WWW: <<http://www.gemoney.cz/ge/cz/1/nase-spolecnosti/vyrocní-zpravy?AgentID=21067>>.

Naopak následující rok 2000 byl rokem úspěšným. Objem úvěrů výrazně vzrostl a objem opravných položek zůstal stabilní. Vzestupná tendence růstu celkového objemu úvěrů pokračovala i v následujících letech. Meziroční nárůst mezi lety 2000 a 2001 byl dokonce téměř dvojnásobný. V závislosti na růstu objemu úvěrů rostl i objem opravných položek, ale vzestup byl mírný. Mírně rostl i objem ztrátových úvěrů.

Pohledávky banka posuzuje z hlediska návratnosti a na základě toho jsou vytvářeny k jednotlivým pohledávkám opravné položky. Opravné položky tvoří banka měsíčně na základě čistých nezajištěných částek pohledávek.

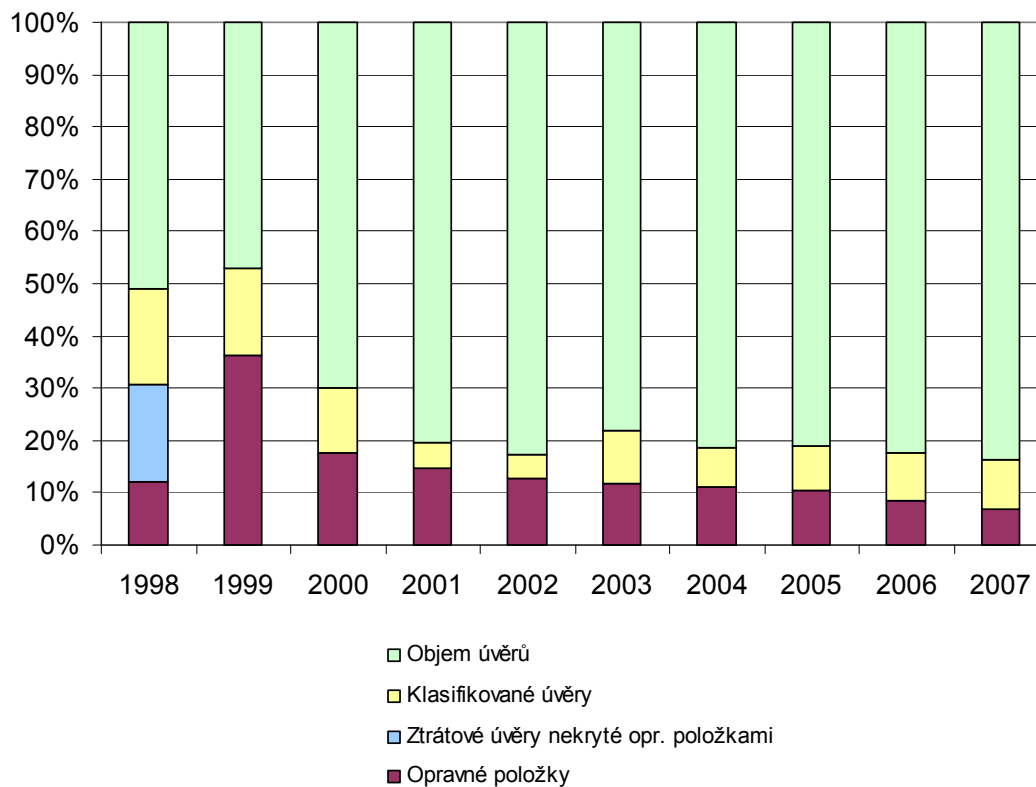
V roce 2002 banka rozpustila všeobecnou daňovou rezervu a místo ní natvořila neuznávané opravné položky k úvěrům. Daňově odpočitatelné opravné položky na konci roku 2002 představovaly částku 0,034 mld Kč, naproti tomu daňově neuznatelné opravné položky představovaly částku 2,9 mld.

V roce 2003 se výrazně zvýšil objem opravných položek. Objem daňově odčitatelných opravných položek byl 0,41 mld Kč, objem daňově neuznatelných opravných položek byl 3,37 mld Kč.

Při výpočtu opravných položek vycházela banka v roce 2003 z hrubé účetní hodnoty jednotlivých pohledávek snížených o realizovatelnou hodnotu zajištění. K čistým pohledávkám stanoveným tímto způsobem jsou v souladu s opatřením ČNB č. 9 ze dne 6. listopadu 2002 tvořeny opravné položky v následující výši:

- sledované pohledávky – 1 – 19,99 %
- nestandardní pohledávky – 20 – 49,99 %
- pochybné pohledávky – 50 – 99,99 %
- ztrátové pohledávky – 100 %.

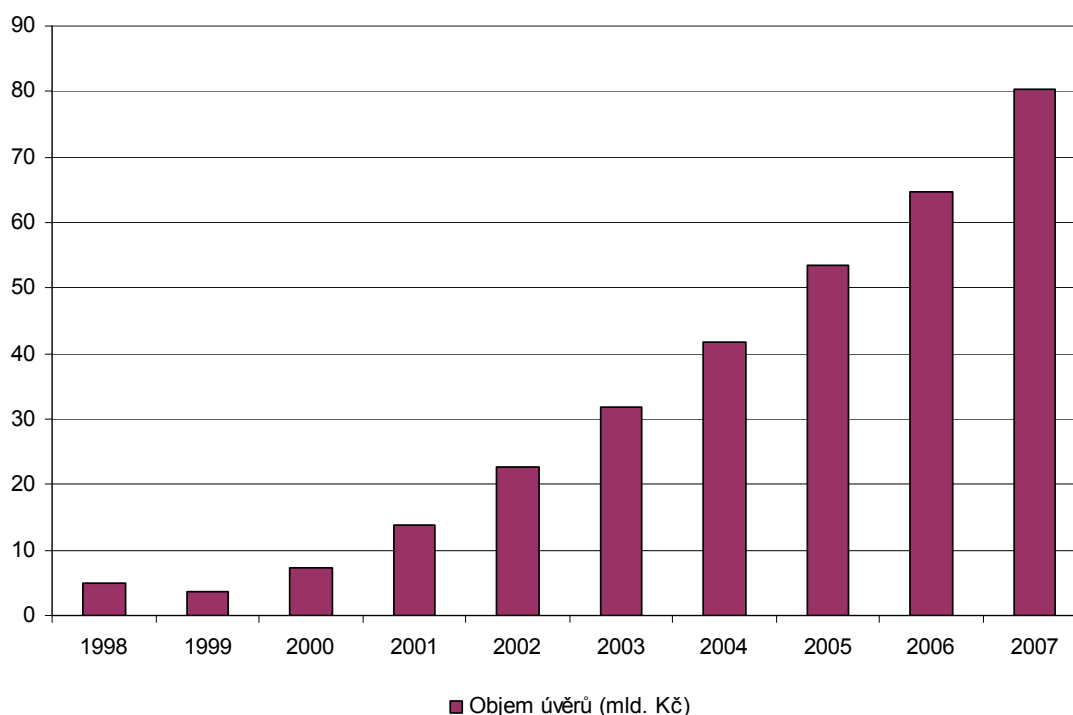
Struktura úvěrového portfolia (1998 - 2007) - GE Money Bank (v %)

Graf 4 Struktura úvěrového portfolia - GE Money Bank (zdroj vlastní)

Podíl klasifikovaných pohledávek se od roku 2001 dlouhodobě držel na úrovni okolo 20 %.

**Objem poskytnutých úvěrů v letech 1998 - 2007 - GE Money Bank
(v mld. Kč)**

Graf 5 Objem poskytnutých úvěrů - GE Money Bank (zdroj vlastní)

Rok 2005 byl pro GE Money Bank rokem, kdy představila klientům řadu nových produktů, což vedlo k dalšímu výraznějšímu nárůstu objemu úvěrů.

Banka klasifikuje pohledávky a tvoří opravné položky i nadále podle zákona ČNB č. 9 ze dne 6. listopadu 2002. Důležité je ale zmínit, že banka používá vnitřní systém kategorizace pohledávek pro komerční pohledávky nad stanovený limit. Tento vnitřní systém je tvořen devíti kategoriemi (prvních sedm odpovídá klasifikaci standardní, další dva klasifikaci sledovaných nebo nestandardních). Systém hodnotí kromě doby po splatnosti také kvalitu managementu, postavení klienta, zadluženost, apod.

Během roku 2006 a 2007 byly zaznamenány i nadále velmi dobré výsledky, co se týče růstu objemu úvěrů a přitom zachování kvalitního úvěrového portfolia banky (i když byl zaznamenán mírný vzestup klasifikovaných pohledávek). Objem opravných položek zůstal i přes nárůst celkového objemu úvěrů stabilní.

Tabulka 4 Ukazatele kvality bankovních aktiv (v %) – GE Money Bank (zdroj vlastní)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
K_a	12,2	36,1	17,8	14,6	12,8	11,9	11	10,3	8,7	6,8

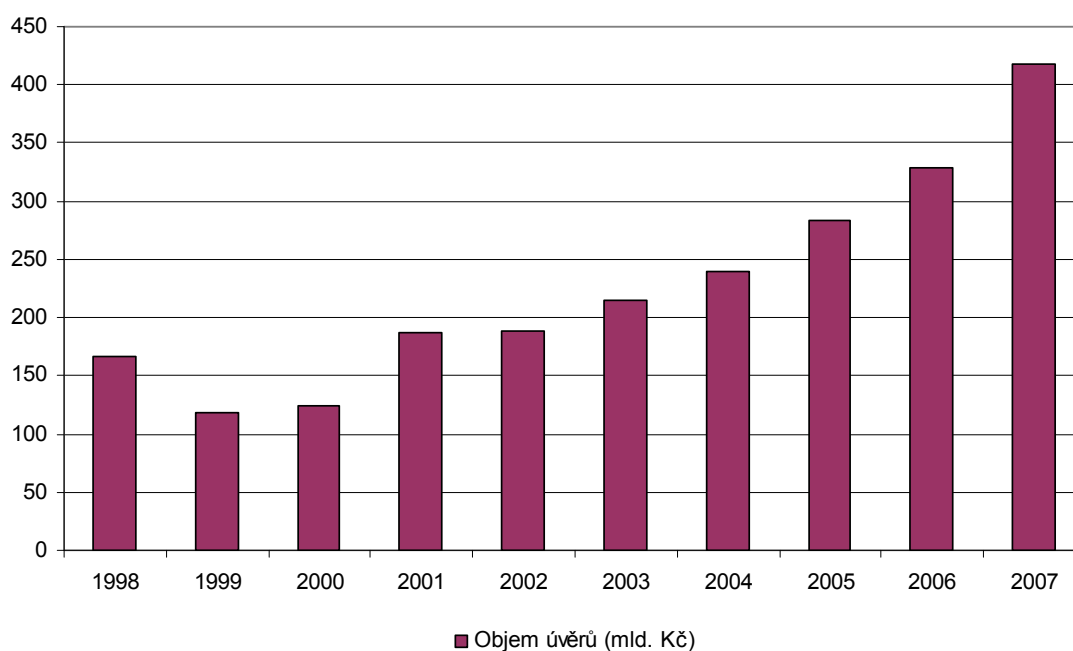
Co se týče kvality úvěrových aktiv banky, nejhorší výsledek zaznamenala GE Money Bank v roce 1999, kdy ještě působily nejhorší dopady ekonomické krize. Postupem času se paralelně s rostoucím objemem úvěrů zlepšovala kvalita úvěrových aktiv, a to až na docela příznivou hodnotu 6,8 v roce 2007.

7.3 Hodnocení vývoje stability - Česká spořitelna

Dlouhodobá špatná platební morálka některých klientů vedla k tomu, že kvalita úvěrového portfolia České spořitelny v letech 1998 a 1999 byla špatná. To bylo i příčinou vysoké tvorby opravných položek. Česká spořitelna bohužel neuvádí za rok 1998 a 1999 objem ztrátových pohledávek.

Rok 2000 byl pozitivně ovlivněn poklesem nezaměstnanosti a růstem reálných mezd. Tím pádem v tomto roce začal narůstat objem úvěrů. Oživení ekonomiky se ale více projevilo až v roce 2001, zejména v první polovině roku. V souvislosti se zlepšením úvěrového portfolia (což dokazuje i značné snížení podílu objemu klasifikovaných úvěrů na celkovém objemu) se snížila i tvorba opravných položek.

Objem poskytnutých úvěrů v letech 1998 - 2007 - Česká spořitelna (v mld. Kč)

Graf 6 Objem poskytnutých úvěrů - Česká spořitelna (zdroj vlastní)

Následující rok byl pro Českou spořitelnu stále úspěšný. Především díky opětovnému zlepšení kvality úvěrového portfolia a to i přesto, že objem úvěrů opět vzrostl. To znamená, že potřeba tvorby opravných položek se snížila.

Rok 2003 byl ve znamení opětovného nárůstu objemu úvěrů při výrazném snížení tvorby opravných položek. U klasifikovaných pohledávek, u kterých se předpokládá vyšší ztráta, než činí hodnota vytvořené opravné položky dle pravidel zákona, tvoří Česká spořitelna opravné položky vyšší. Takto vytvořené opravné položky se označují jako manažerské. Objem klasifikovaných úvěrů se ale výrazně snížil, téměř o polovinu. To znamená že i podíl klasifikovaných úvěrů na celkovém objemu byl na konci roku 2003 nižší.

Tabulka 5 Struktura úvěrového portfolia – Česká spořitelna⁴⁸

Rok	Objem úvěrů	Objem klasifikovaných úvěrů	Objem ztrátových úvěrů	Objem opravných položek
1998	166,2	42,7	26,2	22,80
1999	118,1	32,3	21	17,50
2000	124,9	52	20,6	17,70
2001	186,7	36,8	14,3	14,70
2002	188,6	27,2	11,3	12,40
2003	214,9	14,2	2,9	4,50
2004	239,3	12,7	3,1	4,50
2005	283,4	13,3	3,2	5,00
2006	329,1	17,1	3,5	6,30
2007	418,4	42,7	3,9	6,80

Další rok přinesl opět nárůst celkového objemu klientských úvěrů, ovšem při zachování stabilního objemu opravných položek. V minulém roce totiž proběhla očista úvěrového portfolia. Očistou portfolia banky je myšlen prodej vybraných úvěrových pohledávek a zkvalitnění úvěrového portfolia umožnilo rozpuštění nadbytečných opravných položek. Mezi faktory ovlivňující tvorbu opravných položek můžeme v tomto roce zařadit příznivé ekonomické podmínky související se vstupem České republiky do Evropské unie nebo stabilní vývoj retailového segmentu. Retailový segment si i přes výrazný růst zachovává rizikovost srovnatelnou s minulým obdobím. Dalším faktorem jsou také výnosy z vymáhání ztrátových pohledávek.

Za posledních deset let prožívala ekonomika největší růst právě v roce 2005. Tento růst měl ale pevnější základy, než růst v roce 1996, kdy ekonomika také rostla rychlým tempem, ovšem za cenu nerovnováh, které vedly k recesi. V roce 2005 došlo k významnému nárůstu objemu celkových klientských úvěrů. I přes mírný nárůst objemu klasifikovaných úvěrů se podíl těchto úvěrů na celkovém objemu snížil.

⁴⁸ Česká spořitelna [online]. 2011 [cit. 2011-04-25]. Dokumenty ke stažení. Dostupné z WWW: <http://www.csas.cz/banka/appmanager/portal/banka?_nfpb=true&_pageLabel=downloads_subportal03&dtree=cs&slnod=17>.

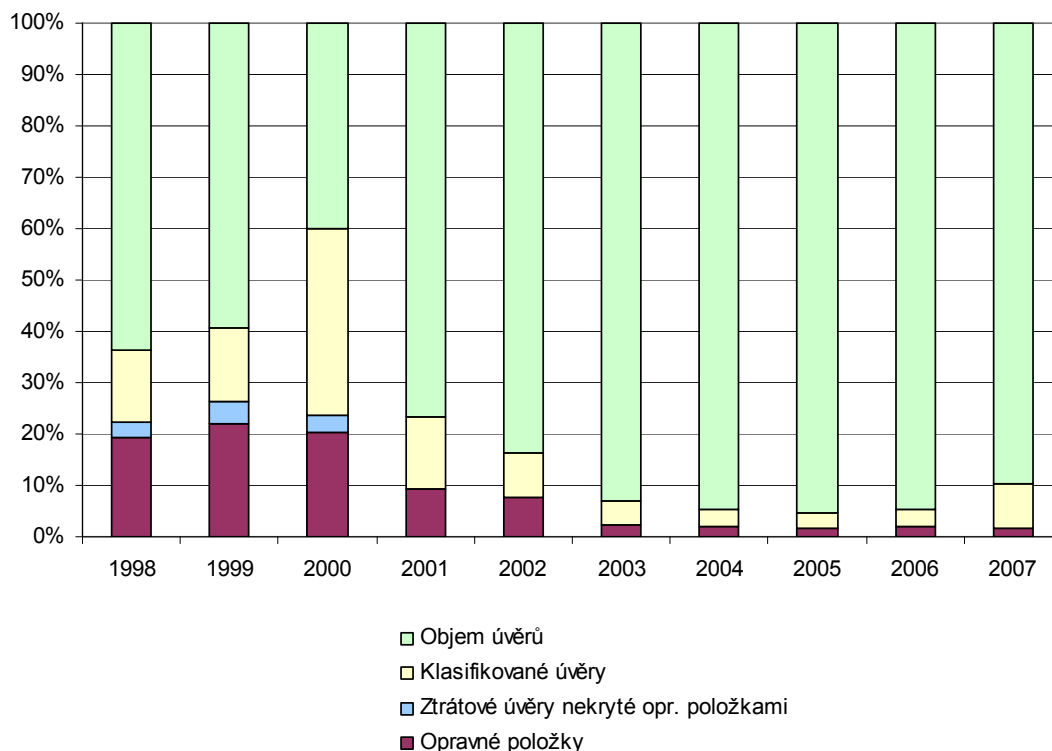
Banka zavedla od 1. ledna 2005 novou metodiku tvorby opravných položek. Tato metodika byla v souladu s revidovaným IAS 39. Metodika je založena na dvou složkách – individuální a kolektivní ztráty.

Individuální ztráta pokrývá ztráty, které vzniknou z jednotlivě znehodnocených pohledávek. Toto znehodnocení je posuzováno na základě událostí, které jsou zjistitelné a způsobují ztráty. U retailových pohledávek se míra znehodnocení stanoví pomocí matice opravných položek. Ta je založena na klasifikaci. Každý individuální prvek této matice je odvozen z historické zkušenosti s prodlením a potencionální návratností podobného typu pohledávky.

Kolektivní ztrátou je myšleno celkové znehodnocení individuálně neznehodnocených aktiv. Celkové znehodnocení pokrývá kolektivní ztráty. Jsou to ztráty vznikající z interních nebo externích událostí, které jsou měřitelné a identifikovatelné ve vztahu k současnému portfoliu. Odborný odhad banky určí rozsah znehodnocení.

Stejným tempem pokračoval růst ekonomiky i v roce 2006. Trend nárůstu objemu celkových klientských úvěrů pokračoval i v tomto roce. Na druhou stranu došlo ale k mírnému vzrůstu objemu úvěru klasifikovaných. Toto mírné zhoršení oproti minulému roku 2005 je způsobeno úvěrovou restrukturalizací a částečně také platebním selháním některých retailových klientů. Od roku 2005 používá banka pro tvorbu opravných položek metodiku, která je v souladu s mezinárodními účetními standardy IFRS. Pro portfolia pohledávek, u kterých nebylo zjištěno individuální znehodnocení, se počítají portfoliové opravné položky. Výši těchto opravných položek určuje banka pomocí historické zkušenosti. Pro pohledávky, z kterých bylo zjištěno znehodnocení, se opravné položky počítají individuálně. V případě retailových pohledávek nad 5 mil. Kč se používá metodika diskontovaných očekávaných peněžních toků. V případě ostatních retailových pohledávek se míra znehodnocení stanovuje statisticky na základě historické zkušenosti s prodlením a potenciální návratností podobného typu pohledávek. Opět se zde používají odvozené rizikové parametry.

Struktura úvěrového portfolia (1998 - 2007) - Česká spořitelna (v %)

Graf 7 Struktura úvěrového portfolia - Česká spořitelna (zdroj vlastní)

Za roky 2005 a 2006 mířila ekonomická situace České spořitelny srovnatelným tempem pozitivně nahoru. Stejně tomu bylo i v roce 2007. Tentokrát byl nárůst úvěrových obchodů banky opravdu masivní. Česká spořitelna ve své výroční zprávě z roku 2007 bohužel neuvádí přesný objem klasifikovaných úvěrů, ani jejich podíl na celkovém objemu. Pouze uvádí, že kvalita úvěrového portfolia zaznamenala ve srovnání s rokem 2006 zlepšení. Jako důvod tohoto zlepšení uvádí silný nárůst úvěrů při jejich velmi dobré kvalitě a prodej vybraných špatných aktiv v závěru roku.

Tabulka 6 Ukazatele kvality bankovních aktiv (v %) – Česká spořitelna (zdroj vlastní)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
K_a	13,7	14,8	14,2	7,9	6,6	2	1,9	1,8	1,9	1,6

Stejně jako u předchozích dvou hodnocených bank, i u České spořitelny známe data potřebná k výpočtu ukazatele kvality úvěrových aktiv. Jak vidíme v tabulce 6, nejhorší výsledek zaznamenala Česká spořitelna v roce 1999, kdy ještě docházelo

k dopadům recese. Dvě nejvýraznější změny zaznamenala tato banka v roce 2001 a 2003, kdy proběhl největší zlom co se kvality úvěrových aktiv týče. V roce 2001 byla hodnota ukazatele ovlivněna velkým nárůstem objemu klientských úvěrů způsobeným metodickou změnou přeřazení pohledávek vůči České konsolidační agentuře z mezibankovních pohledávek do klientských. Důvodem této změny byla transformace státní Konsolidační agentury na Českou konsolidační agenturu. Co se týče roku 2003, zde celkový objem klientských úvěrů (a tím pádem i ukazatel kvality úvěrových aktiv) hodně ovlivnilo množství poskytnutých hypotečních úvěrů. Velký vliv na kvalitu úvěrových aktiv v roce 2003 mělo také již zmíněné výrazné snížení objemu klasifikovaných úvěrů.

7.4 Hodnocení vývoje stability – mezibankovní srovnání

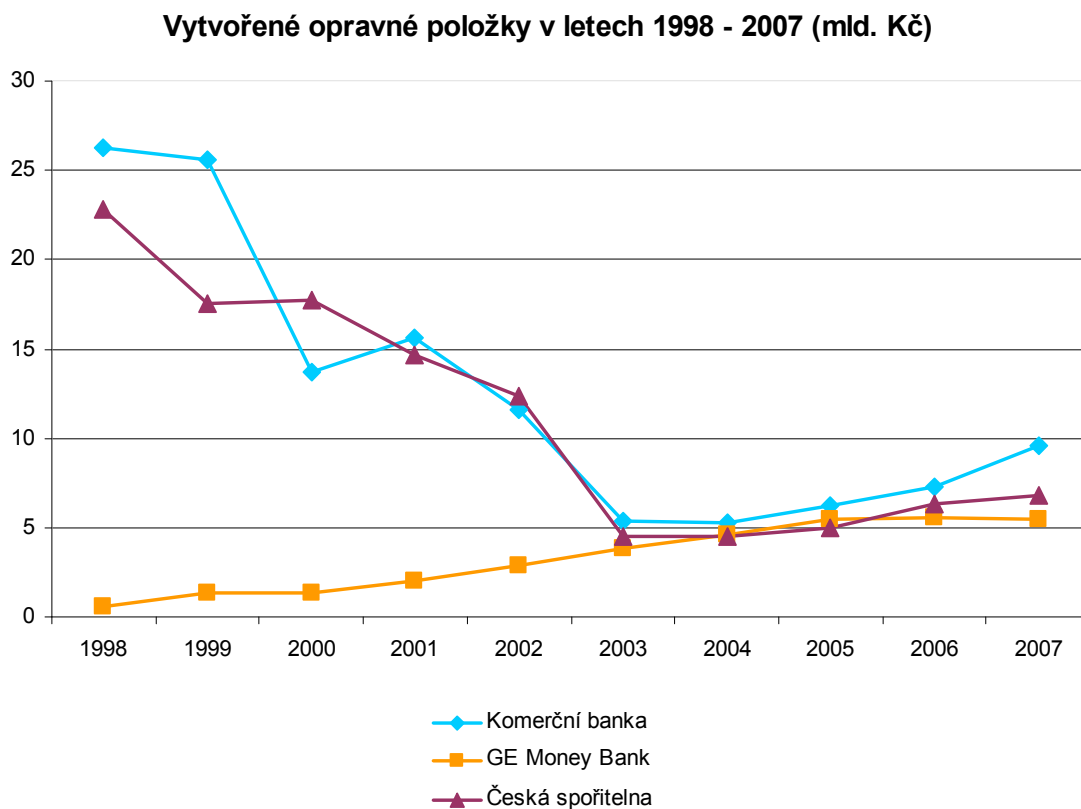
Jak jde vidět z hodnocení dat v předešlých třech podkapitolách, v letech 1998 – 2001 byla ze všech sledovaných bank na prvním místě v objemu celkových úvěrů Komerční banka. Avšak od roku 2002 první místo převzala Česká spořitelna. Během let 2002, 2003 a 2004 objem úvěrů Komerční banky totiž mírným tempem klesal z důvodu snížení objemu podnikatelských úvěrů, jak již bylo zmíněno v kapitole 7.1. I přesto, že v roce 2005 objem úvěrů Komerční bance opět vzrostl o více než 30 mld., Česká spořitelna si udržela první místo. Co se týče GE Money Bank, ta ve sledovaném období nikdy nedosáhla tak vysokých objemů vystavených úvěrů jako ostatní dvě banky. U GE Money Bank ale na zjištěných datech vidíme, jak rychlým tempem rostlo úvěrové portfolio banky. Meziroční nárůst v letech 1999, 2000 a 2001 byl vždy téměř dvojnásobný. Následující roky pokračoval už mírnější trend růstu objemu úvěrů.

Tabulka 7 Srovnání ukazatelů úvěrového portfolia bank v letech 1998 – 2007
(zdroj vlastní)

Rok	Banka	Objem úvěrů (mld. Kč)	Podíl klasif. úvěrů (%)	Opravné položky (mld. Kč)
1998	Komerční banka	214	41,0	26,3
	GE Money Bank	4,9	49,0	0,6
	Česká spořitelna	166,2	25,7	22,8
1999	Komerční banka	209,2	50,4	25,6
	GE Money Bank	3,6	66,7	1,3
	Česká spořitelna	118,1	27,4	17,5
2000	Komerční banka	147,7	53,8	13,7
	GE Money Bank	7,3	30,1	1,3
	Česká spořitelna	124,9	38,6	17,7
2001	Komerční banka	209,3	31,1	15,6
	GE Money Bank	13,7	19,7	2
	Česká spořitelna	186,7	19,7	14,7
2002	Komerční banka	175,4	28,4	11,6
	GE Money Bank	22,6	17,3	2,9
	Česká spořitelna	188,6	14,4	12,4
2003	Komerční banka	162,8	17,0	5,4
	GE Money Bank	31,9	21,9	3,8
	Česká spořitelna	214,9	6,6	4,5
2004	Komerční banka	160,7	16,2	5,3
	GE Money Bank	41,8	18,7	4,6
	Česká spořitelna	239,3	5,3	4,5
2005	Komerční banka	191,3	13,4	6,2
	GE Money Bank	53,4	18,9	5,5
	Česká spořitelna	283,4	4,7	5
2006	Komerční banka	230,4	10,4	7,3
	GE Money Bank	64,7	17,8	5,6
	Česká spořitelna	329,1	5,2	6,3
2007	Komerční banka	314,1	7,5	9,6
	GE Money Bank	80,4	16,4	5,5
	Česká spořitelna	418,4	10,2	6,8

Pokud budeme porovnávat objem vytvořených opravných položek, jako srovnatelné se opět jeví (vzhledem k podobným objemům úvěrů) Komerční banka a Česká spořitelna. Komerční banka v letech 1998 a 1999 tvořila opravné položky intenzivněji, kvůli dopadům ekonomické recese a také kvůli špatnému úvěrovému portfoliu. Ze zjištěných dat lze soudit, že se Komerční banka stavěla v těchto letech ke svým pohledávkám velmi obezřetně, tudíž že dodržuje zásadu opatrnosti v klasifikaci pohledávek. To potvrzuje i skutečnost, že Komerční banka vytvářela opravné položky i

jiným neklasifikovaným pohledávkám, u kterých z jejího pohledu hrozí riziko nedobytnosti.

Graf 8 Vytvořené opravné položky (zdroj vlastní)

Česká spořitelna vytvořila menší objem opravných položek vzhledem k menšímu objemu úvěrů. Pokud ale porovnáme podíl opravných položek na celkovém objemu úvěrů, větší podíl opravných položek zaznamenala Česká spořitelna. Důvodem bylo horší úvěrové portfolio a špatná platební morálka klientů. Pokud se zaměříme na GE Money Bank, i zde samozřejmě sehrála svou roli ekonomická recese. Vzhledem k mnohem menšímu objemu úvěrů, byl vytvořen i menší objem opravných položek. Podíl těchto opravných položek byl srovnatelný s podílem opravných položek Komerční banky. Ovšem je třeba zmínit, že podíl klasifikovaných úvěrů byl u GE Money Bank značně vysoký.

Rok 2001 byl pro všechny tři sledované banky rokem úspěšným, neboť výrazně vzrostl objem úvěrů a naopak došlo k výraznému snížení podílu úvěrů klasifikovaných.

Největší podíl klasifikovaných úvěrů na celkovém objemu zaznamenala Komerční banka. Jako důvod lze uvést horší portfolio klientů, tedy klienty s horší schopností splácet své závazky. To lze usuzovat i z již zmíněného nově zavedeného monitorování úvěrů prostřednictvím „Systému včasného varování“ (viz. kapitola 7.1), pomocí kterého se banka chránila před rizikem ztráty.

V růstu celkového objemu vystavených úvěrů po následující tři roky pokračovala Česká spořitelna a GE Money Bank. Pro Českou spořitelnu to znamenalo zkvalitnění úvěrového portfolia, menší objem opravných položek a také nižší podíl klasifikovaných úvěrů. GE Money Bank zvýšila své portfolio celkových úvěrů o 8,9 mld., přitom podíl klasifikovaných pohledávek se snížil. Ačkoliv se Komerční bance snížil objem celkových úvěrů, její postavení na trhu lze hodnotit v roce 2002 jako poměrně stabilní. Vzrostl totiž podíl standardních úvěrů na úkor úvěrů klasifikovaných, které se tím pádem snížily.

Jako výrazný údaj se v tabulce 3 jeví náhlý nárůst klasifikovaných úvěrů a objem opravných položek v roce 2003 u GE Money Bank. Důvodem je vytvoření daňově neuznatelných opravných položek, tedy opravné položky natvořené nad rámec zákona.

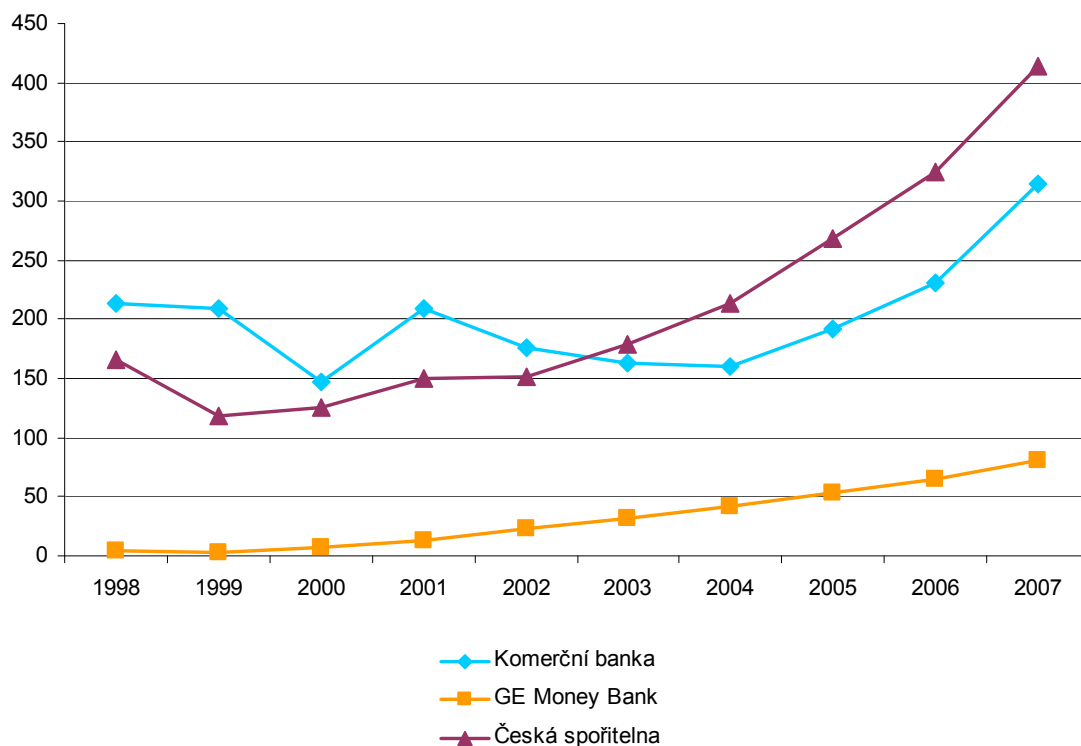
Jak již bylo zmíněno, od roku 2002 přebrala Česká spořitelna první místo ze sledovaných bank v objemu klientských úvěrů. Pokud porovnáme hodnoty podílu klasifikovaných úvěrů u České spořitelny a Komerční banky, dojdeme k závěru, že lepší stabilitu vykazuje právě Česká spořitelna. Potvrzují to i následující roky, kdy objem úvěrů u Komerční banky klesal (i když jen mírným tempem), naopak Česká spořitelna vykazovala značný nárůst úvěrů při zachování téměř stejného objemu opravných položek, což vypovídá o její dobré stabilitě. Podíl klasifikovaných úvěrů dokonce ještě klesl. Důvodem byla již zmíněná očista úvěrového portfolia, rozpuštění nadbytečných opravných položek a výnosy z vymáhání ztrátových pohledávek (viz. kapitola 7.3).

V roce 2005 vytvořila Komerční banka více opravných položek k úvěrům než v roce předchozím. Důvodem byl značný nárůst objemu úvěrů, banka stále dodržovala pravidlo opatrnosti. I přes velký růst objemu úvěrů se kvalita úvěrového portfolia nijak

nezhoršila, naopak došlo ke snížení podílu klasifikovaných úvěrů. Česká spořitelna měla v tomto roce již mnohem větší portfolio úvěrů než Komerční banka. O velmi dobré stabilitě České spořitelny vypovídá snížení podílu klasifikovaných úvěrů na celkovém objemu. Oproti tomu Komerční banka vykázala tento rok téměř dvakrát větší objem klasifikovaných úvěrů než Česká spořitelna. Jak vyplývá ze zjištěných dat, Česká spořitelna věřila v tomto roce ve své velmi kvalitní úvěrové portfolio a proto vytvořila „pouze“ 5 mld. opravných položek, což je pouze o 0,5 mld. více než v předchozím roce. Co se týče GE Money Bank, tato banka vykázala opět vyšší objem celkových úvěrů. Vzrostl ale také objem klasifikovaných úvěrů, což vypovídá o zhoršení kvality úvěrového portfolio banky.

Rok 2006 byl pomyslným vrcholem ekonomické situace a od té doby se očekávalo mírné zpomalení ekonomiky. To se projevilo samozřejmě i na finanční stabilitě bank a jiných institucí. V roce 2006 si ze třech sledovaných bank nejlépe stále vedla Česká spořitelna a to i přes mírný nárůst podílu klasifikovaných úvěrů. Pokud budeme posuzovat, která banka nejlépe ustála tuto situaci, nejméně se pokles úrovně ekonomiky projevil u Komerční banky. Ta si stále udržela sestupnou tendenci podílu klasifikovaných úvěrů na celkovém objemu, který naopak výrazně vzrostl. I zde se ale projevila obezřetnost Komerční banky ve vyšším objemu vytvořených opravných položek. GE Money Bank situaci ustála také docela dobře. Kvalita úvěrového portfolio se mírně zlepšila, a to i přesto, že objem klasifikovaných úvěrů vzrostl o 1,4 mld.

Objem poskytnutých úvěrů v letech 1998 - 2007 (mld. Kč)

Graf 9 Objem poskytnutých úvěrů v letech 1998 – 2007 (zdroj vlastní)

Poslední sledovaný rok, tedy 2007, byl obdobím, kdy masivně vzrostl objem úvěrů u všech sledovaných bank. Na základě zjištěných dat můžeme opět pozorovat, že nejvíce obezřetně se zachovala a pravidlo opatrnosti nejvíce dodržela Komerční banka. Proběhl u ní největší nárůst objemu opravných položek. U všech sledovaných bank také došlo ke zlepšení úvěrového portfolia. Důvodem byl především razantní pokles nezaměstnanosti.

8 CELKOVÉ HODNOCENÍ STABILITY SLEDOVANÝCH BANK

V předchozích kapitolách byla porovnávána data zjištěná při průzkumu. Tato data sloužila k vyhodnocení toho, jak si jednotlivé banky, které byly předmětem hodnocení, vedly od roku 1988 po rok 2007, co se týče jejich finanční stability.

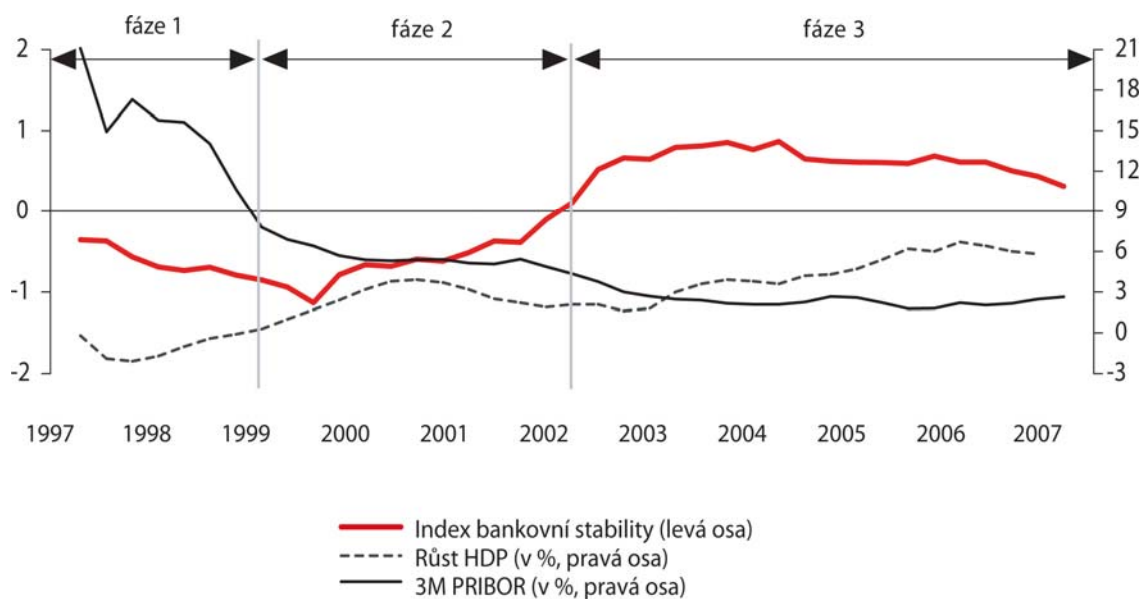
Jak již bylo několikrát zmíněno, banky tvoří opravné položky ke klasifikovaným úvěrům vlastně „v předstihu“. Dle výše opravných položek lze určit, jak hluboce banka dodržuje tzv. pravidlo opatrnosti, obezřetnosti.

Jako nejvíce „opatrná“ banka se na základě zjištěných dat jeví Komerční banka. Při srovnání s ostatními dvěma bankami, tvořila po celé sledované období nejvíce opravných položek vzhledem ke kvalitě úvěrového portfolia.

Nejmenší objem celkových klientských úvěrů měla po celou dobu GE Money Bank. Podíl klasifikovaných úvěrů na celkovém objemu úvěrů této banky byl téměř po celé období ze všech sledovaných bank nejhorší (kromě let 2000–2002).

Tabulka 8 Ukazatele kvality úvěrových aktiv – mezibankovní srovnání (zdroj vlastní)

	1988	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
KB	12,3	12,2	9,3	7,5	6,6	3,3	3,3	3,2	3,2	3,1
GE	12,2	36,1	17,8	14,6	12,8	11,9	11	10,3	8,7	6,8
ČS	13,7	14,8	14,2	7,9	6,6	2	1,9	1,8	1,9	1,6

Graf 10 Index bankovní stability

V první polovině sledovaného období (1998–2001) měla nejlepší ukazatele kvality úvěrových aktiv Komerční banka. V roce 2002 byl ukazatel kvality pro Komerční banku a Českou spořitelnu srovnatelný. Po všechny další roky v rámci sledovaného období byly zaznamenány nejlepší výsledky u České spořitelny. Jako nejvíce stabilní banku ze všech tří sledovaných lze tedy označit Českou spořitelnu.

ZÁVĚR

Bankovní sektor je nepochybně odvětví, které ovládá podstatnou část úvěrového trhu. Proto je důležité, aby nejen obchodní banky, ale všechny finanční instituce, zkoumaly, analyzovaly a především zlepšovaly svou finanční stabilitu, která je jedním z nejdůležitějších ukazatelů zdraví podniku.

Finanční stabilita banky je ale ovlivněna mnoha riziky, která je potřeba eliminovat. Druhů rizik i možností jejich eliminace je mnoho. Tato práce se zabývala úvěrem rizikovým a jeho eliminací prostřednictvím opravných položek.

Cílem této práce bylo zjištění a analýza dat potřebných pro hodnocení stability třech českých obchodních bank (Komerční banka, GE Money Bank a Česká spořitelna) v letech 1998–2007, přičemž stabilita byla hodnocena na základě zadaných kritérií.

Práce byla rozdělena do dvou částí, teoretické a praktické. Teoretická část byla věnována vysvětlení základních pojmů pomocí odborné literatury. Poznatky potřebné k pochopení problému byly rozčleněny do pěti kapitol, které se zabývaly finanční stabilitou, úvěrovými obchody, riziky vyplývajícími z těchto obchodů, dále konkrétně rizikem úvěrovým, nakonec zdroji krytí rizik a podrobněji opravnými položkami. Část praktická nejprve shrnula situaci finanční stability českých a zahraničních bank po sledovaném období, tedy po roce 2007. Dále byla pomocí výročních zpráv bank zjištěna a zpracována data dle zadaných kritérií. Tato data byla v závěru práce hodnocena nejprve u jednotlivých bank zvlášť a poté bylo provedeno mezibankovní vyhodnocení.

Na základě hodnocení dat podle zadaných kritérií lze říci, že všechny tři sledované banky jsou poměrně stabilní. Komerční banka vyšla z celkového hodnocení jako banka nejbezpečnější, která tvoří největší objem opravných položek vzhledem k celkovému objemu úvěrů. Druhá sledovaná banka, GE Money Bank, vyšla ze všech sledovaných bank s nejhorsím výsledkem, jelikož vykazovala nejhorší kvalitu svých úvěrových aktiv. Ze všech sledovaných vykazovala nejlepší výsledky Česká spořitelna, u které lze očekávat stále dobrý vývoj, i přes současnou nepříliš dobrou ekonomickou situaci.

SUMMARY

The goal of this thesis is to analyse the stability of commercial banks based on elimination of credit risk by the means of adjustments. Knowledge of basic terms such as stability of a bank, according to what criteria stability is evaluated and what can have influence on stability was gathered from specialized literature. There are in the first, the theoretical part. Further, the work deals with loan transactions, classified claims and the risks with might result from these. Credit risk and its management was analysed in detail. The of the theoretical part deals with credit risk coverage, then in detail with one of them – adjustments. The second part of this thesis, the practical part, first assesses the situation in the Czech Republic and abroad after 2007. Then, using the terms from the theoretical part, gathered data (volume of credit, volume of adjustments, volume of risk receivables, ratio of classified credit are evaluated). Stability of individua banks is evaluated during a given time period, is assessed at the end, with the method of comparison.

SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY

MONOGRAFICKÉ PUBLIKACE

- [1] BALOUŠEK, R.; SCHRÁNIL, P. *Podvojný účetnictví v bankách*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2002. 264 s. ISBN 80-7179-679-4.
- [2] DVOŘÁK, P. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. 3. přeprac. vyd. Praha: Linde, a. s., 2005. 681 s. ISBN 80-7201-515-X.
- [3] DVOŘÁK, P. *Komerční bankovníctví pro bankéře a klienty*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Linde Praha, a. s., 471 s. ISBN 80-7201-310-6.
- [4] KAŠPAROVSKÁ, V. a kol. *Řízení obchodních bank*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2006. 339 s. ISBN 80-7179-381-7.
- [5] LANDOROVÁ, A., et al. *Obchodní bankovníctví*. 2. přeprac. vyd. Liberec: TU v Liberci, 2007. 218 s. ISBN 978-80-7372-191-6.
- [6] MEJSTRÍK, M.; PEČENÁ, M.; TEPLÝ, P. *Základní principy bankovníctví*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2008. 627 s. ISBN 978-80-246-1500-4.
- [7] PAVELKA, F., BARDOVÁ, D., OPLTOVÁ R.: *Úvěrové obchody*. 1. vyd. Praha: Bankovní institut – vysoká škola, 2001. 279 s. ISBN 80-7265-037-8.
- [8] POLOUČEK, S. et al. *Bankovníctví*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2006. 716 s. ISBN 80-7179-462-7.
- [9] REVENDA, Z. *Centrální bankovníctví*. 2. rozšiř. vyd. Praha: Management Press, 1999. 741 s. ISBN 80-85943-89-1.
- [10] REVENDA, Z., et al. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. Praha: Management Press, 1996. 634 s. ISBN 80-85943-06-9.

- [11] VLACHÝ, J. *Řízení finančních rizik*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2006. 256 s. ISBN 80-86754-56-1.
- [12] WATERHOUSE, P. *Úvod do řízení úvěrového rizika*. Vyd. 1. Praha: Management Press, 1994. 315 s. ISBN 80-85603-49-7.
- [13] ZIEGLER, K., et al. *Finanční řízení bank*. Vyd. 1. Praha: Bankovní institut, a.s., 2005. 204 s. ISBN 80-7265-078-5.

INTERNETOVÉ ZDROJE

- [14] *Az - data : účetnictví, daně, mzdy* [online]. 2010 [cit. 2011-04-21]. Opravné položky k pohledávkám. Dostupné z WWW: <<http://www.az-data.net/opravne-polozky-k-pohledavkam.php>>.
- [15] *Česká národní banka* [online]. c2003 [cit. 2011-04-21]. Finanční stabilita. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/>.
- [16] *Česká národní banka* [online]. 2010 [cit. 2011-04-22]. Zpráva o finanční stabilitě 2009/2010. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/FS_2009-2010/index.html>. str. 58 – 62.
- [17] *Evropská centrální banka* [online]. 2007 [cit. 2011-04-23]. Finanční stabilita a dohled. Dostupné z WWW: <http://www.ecb.int/ecb/orga/tasks/html/financial-stability.cs.html>
- [18] *GE Money CZ* [online]. 2011 [cit. 2011-04-25]. Výroční zprávy. Dostupné z WWW: <<http://www.gemoney.cz/ge/cz/1/nase-spolecnosti/vyrocnizpravy?AgentID=21067>>.
- [19] GERŠL, A.; HEŘMÁNEK, J. *Česká národní banka* [online]. c2003 [cit. 2011-04-21]. Výzkum finanční stability. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/fs_2006/FS_2006_clanek_2.pdf>.
- [20] *KB* [online]. 2010 [cit. 2011-04-25]. Publikace KB. Dostupné z WWW: <<http://www.kb.cz/cs/o-bance/o-nas/publikace-kb.shtml>>.

OSTATNÍ ZDROJE

- [21] PÝTR, L. *Opatření české národní banky*. In: *Věstník ČNB*. 2004. str. 9.

- [22] *Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách v platném znění*

- [23] *Zákon č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů § 8*

SEZNAM ZKRATEK

KB	Komerční banka
GE	GE Money Bank
ČS	Česká spořitelna
ČNB	Česká národní banka
K _a	Ukazatel kvality aktiv
IFRS	Mezinárodní standardy účetního výkaznictví (International Financial Reporting Standards)
PRIBOR	Pražská mezibankovní úroková sazba (Prague InterBank Offered Rate)
IAS 39	Mezinárodní účetní standardy (International Accounting Standards)

SEZNAM GRAFŮ

<i>Graf 1 Vývoj ukazatelů stability bankovního sektoru (1998 - 2007)</i>	13
<i>Graf 2 Objem poskytnutých úvěrů - Komerční banka (zdroj vlastní)</i>	41
<i>Graf 3 Struktura úvěrového portfolia - Komerční banka (zdroj vlastní)</i>	43
<i>Graf 4 Struktura úvěrového portfolia - GE Money Bank (zdroj vlastní)</i>	46
<i>Graf 5 Objem poskytnutých úvěrů - GE Money Bank (zdroj vlastní)</i>	47
<i>Graf 6 Objem poskytnutých úvěrů - Česká spořitelna (zdroj vlastní)</i>	49
<i>Graf 7 Struktura úvěrového portfolia - Česká spořitelna (zdroj vlastní)</i>	52
<i>Graf 8 Vytvořené opravné položky (zdroj vlastní)</i>	55
<i>Graf 9 Objem poskytnutých úvěrů v letech 1998 – 2007 (zdroj vlastní)</i>	58
<i>Graf 10 Index bankovní stability</i>	60

SEZNAM TABULEK

<i>Tabulka 1 Struktura úvěrového portfolia – Komerční banka</i>	42
<i>Tabulka 2 Ukazatel kvality úvěrových aktiv (v %) – Komerční banka (zdroj vlastní)</i>	44
<i>Tabulka 3 Struktura úvěrového portfolia – GE Money Bank</i>	44
<i>Tabulka 4 Ukazatele kvality bankovních aktiv (v %) – GE Money Bank (zdroj vlastní)</i>	48
<i>Tabulka 5 Struktura úvěrového portfolia – Česká spořitelna</i>	50
<i>Tabulka 6 Ukazatele kvality bankovních aktiv (v %) – Česká spořitelna (zdroj vlastní)</i>	52
<i>Tabulka 7 Srovnání ukazatelů úvěrového portfolia bank v letech 1998 – 2007 (zdroj vlastní)</i>	54